

Gomile starejše železne dobe na Godeško-Reteških dobravah pri Škofji Loki

Alenka RAMŠAK

Izvleček

V članku je predstavljeno starejšeželeznodobno gomilno grobišče pri Godešiču in Retečah pri Škofji Loki na Gorenjskem. Objavljeni so rezultati terenskega pregleda grobišča in ovrednoteni dokumenti in arhivski viri, ki govorijo o izkopavanju šestih izmed 55 gomil.

Gomile so bile prvič omenjene leta 1897, v pričujočem članku objavljene najdbe izvirajo iz raziskav in tudi nestrokovnih posegov v letih 1939, 1940 in 1958. Grobišče lahko datiramo v starejšo železno dobo, v čas od 7. do sredine 5. stoletja pr. n. št.

Ključne besede: Slovenija, Gorenjska, Godešič, Reteče, starejša železna doba, topografija, gomilno grobišče, žgani grobovi, grob s kamnito grobno konstrukcijo

Abstract

The article presents the results of a field survey of the Early Iron Age tumulus cemetery by Godešič and Reteče near Škofja Loka in Gorenjska. A plan was made and the cemetery was spatially located. Documents and archival sources were consulted, which referred to the excavation of six of the 55 tumuli. The tumuli were first mentioned in 1897, while the finds published in this article come from excavations and also from amateur interventions in 1939, 1940, and 1958. The cemetery can be dated to the early Iron Age, in the period between the 7th and the middle of the 5th centuries BC.

Keywords: Slovenia, Gorenjska, Godešič, Reteče, Early Iron Age, topography, tumulus cemetery, cremation graves, grave with a stone construction

TOPOGRAFIJA

Na južnem robu Sorškega polja, na dobravah severovzhodno od vasi Godešič in severno od Reteč, leži prazgodovinsko gomilno grobišče (*sl. 1*). Po nekaterih nepreverjenih podatkih naj bi se grobišče z okoli 150 gomilami raztezalo proti severu vse do naselja Drulovka pri Kranju (Eržen 1963, 74).

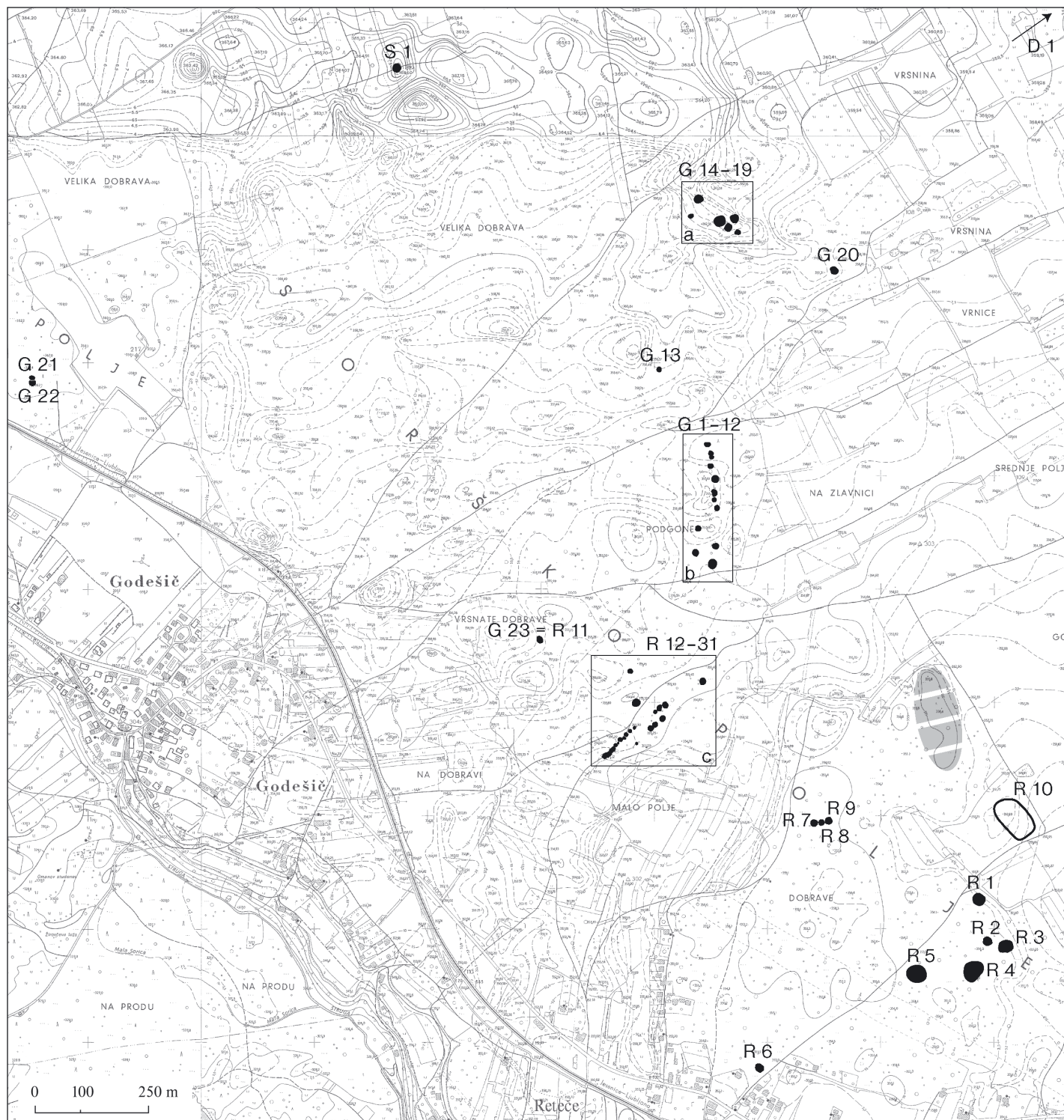
Prve terenske ogledne in meritve gomil sta leta 1955 izvedla geograf France Planina in lokalni ljubitelj starin, zobozdravnik Jože Rant. Planina je evidentiral in narisal lokacije gomil na območju Godeških in Reteških dobrav (neobjavljeno, prim. Rant 2000, 191).¹ Skušala sta tudi poiskati nasel-

bino, ki naj bi pripadala grobišču, in domnevala, da je bila ta na območju dvignjenega platoja na ledini Zidančkov boršt, parc. št. 356–362 k. o. Reteče (l. c.) (*sl. 1*).

Aprila leta 1963 sta bila na Sorškem polju, na območju k. o. Godešič in k. o. Reteče, organizirana topografski pregled in dokumentiranje gomil. Povod za akcijo je bil načrt arondacije in posek večjega kompleksa gozda na Sorškem polju. Izdelava topografske karte arheoloških objektov in spremnega elaborata je bila zaupana Loškemu muzeju.² Pregled gomilnega grobišča je opravil

¹ Terenske ogledne in meritve gomil leta 1955 v svojem prispevku v Loških razgledih omenja A. Rant (sin Jožeta Ranta). Pri njem sem skušala pridobiti informacije o dokumentaciji omenjenih meritev, vendar neuspešno.

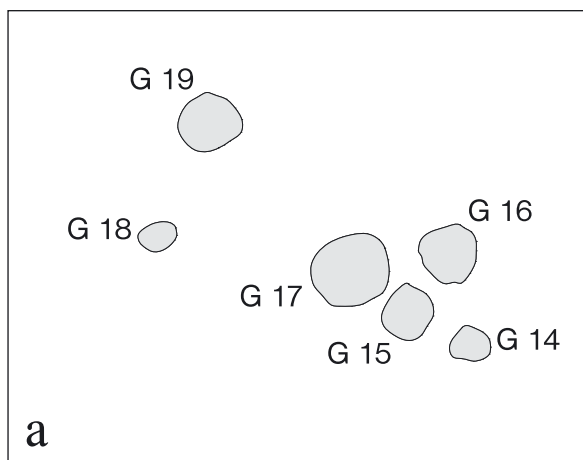
² Sredstva za topografsko akcijo sta prispevala Loški muzej in Sklad za pospeševanje kulturnih dejavnosti SRS. Pri terenskem delu je sodeloval Katastrski urad ObLO Škofja Loka. Zaradi finančnih in drugih razlogov je bilo zajeto le območje, ki je bilo vključeno v arondacijski načrt Kmetijskega gospodarstva Škofja Loka.

Janez Eržen, tedanji kustos. Načrt ni bil objavljen, objavljen pa je seznam gomil (Eržen 1963). Območje, ki je bilo leta 1963 arheološko topografsko pregledano, je omejeno s cestama Škofja Loka–Jeperca, Kranj–Jeperca in s potjo št. 1342, ki vodi čez Sorško polje. Ugotovljenih in lociranih je bilo 52 gomil in domnevna naselbina. Dve gomili sta bili

ugotovljeni zunaj tega območja, ena na območju k. o. Suha, druga na območju k. o. Dorfarje. Skupaj so takrat locirali 54 gomil.

Ob izdelavi karte gomilnega grobišča je Eržen ugotovil večje in manjše skupine gomil. Znotraj teh skupin je opazil vrste, med samimi vrstami pa ni podobnosti ali pravila. Edino pravilo, ki

G 14-19

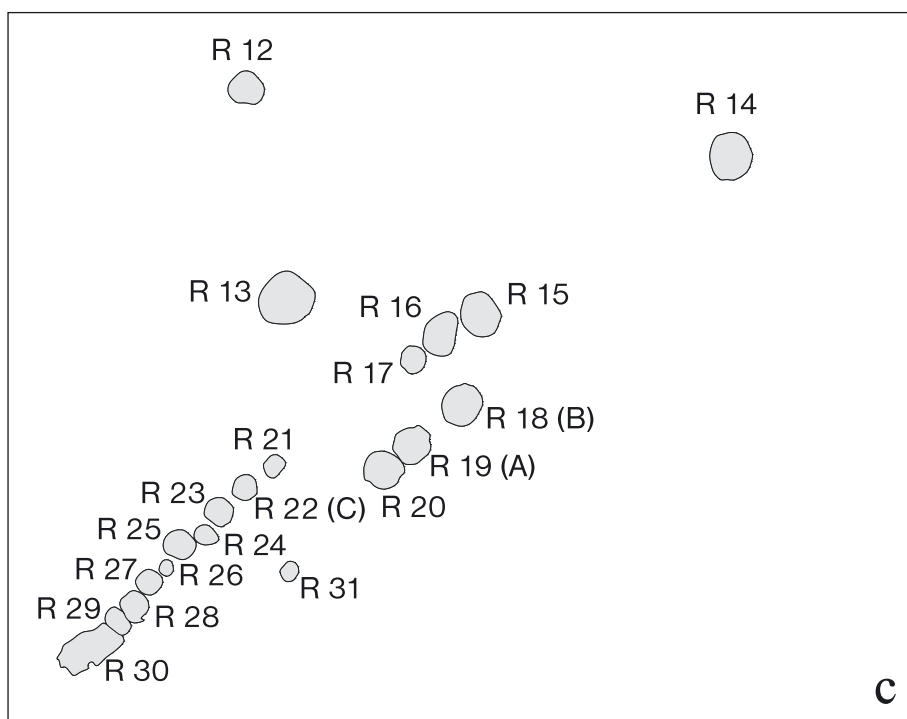

G 1-12

Sl. 1: Godeško-Reteške dobrave. Načrt gomilnega grobišča. M. = 1: 12.500 (izmera 2007; vir: TTN 5, 2005, © Geodetska uprava republike Slovenije).

Fig. 1: Godeško-Reteške dobrave. Geodetic shot of the cemetery. Scale = 1: 12.500 (measured in 2007, source: TTN 5, 2005, © The Surveying and Mapping Authority of the Republic of Slovenia).

R 12-31

C

ga je zaznal, je, da večje gomile ležijo posamič, manjše pa se grupirajo v nepravilnih skupinah, vendar pa tudi manjše lahko stojijo posamezno. V odnosu gomil do domnevne naselbine so bile njegove ugotovitve naslednje: največ gomil stoji v dveh skupinah jugozahodno od domnevne naselbine. Ti dve skupini imata skupaj 30 gomil. Tretja skupina šestih gomil leži zahodno, skupina treh gomil pa južno od naselbine. Ostale gomile stojijo posamično, pet jih leži vzhodno oziroma jugovzhodno od naselbine, druge pa so bolj oddaljene v raznih smereh. Dve gomili sta v neposredni bližini železniške proge pod vasjo Trata in sta najbolj oddaljeni od domnevne naselbine, saj ležita že zunaj arondacijskega načrta. Gomile so bolj ali manj polkrožne oblike, premeri nihajo med 10 in 50 m, višine med 1,5 in 5 m. 5 m je bila visoka le ena gomila, premer 50 m pa sta imeli 2 gomili. Nekaj gomil stoji tako tesno skupaj, da se obodi njihovih tlorisov dotikajo ali sekajo (Eržen 1963, 75–78, 81 s).

V okviru svojega diplomskega dela³ sem bila ob poizvedbi o dokumentaciji s tega topografskega pregleda v arhivu Loškega muzeja obveščena, da je načrt gomilnega grobišča s spremnim elaboratom izgubljen in da kopija ne obstaja.⁴ Tako sem v letih 2006 in 2007 opravila ponoven topografski pregled območja in dokumentiranje gomil. Na podlagi geodetskih meritev v aprilu in maju 2007 smo izdelali nov načrt gomilnega grobišča na Godeško-Reteških dobrih v merilu 1 : 5.000 (sl. 1).⁵ Primerjali smo dimenzije gomil s seznama iz leta 1963 s stanjem na terenu. Obdržali smo originalne oznake gomil, kot jih je leta 1963 oštevilčil J. Eržen. S pomočjo opisa in seznama mi je uspelo locirati vse gomile, ena je dvomljiva (D 1), ena pa je bila odkrita na novo (R 31).

Vse gomile razen ene ležijo v gozdu, izjema leži na njivski površini. Veliko gomil je poškodovanih;

³ Članek predstavlja del diplomske naloge z naslovom Škofjeloško ozemlje v bronasti in železni dobi, ki sem jo pod mentorstvom prof. Bibe Teržan izdelala leta 2008 na Oddelku za arheologijo Filozofske fakultete Univerze v Ljubljani.

⁴ Podatek nekdanjih kustosov Janeza Eržena in Zorke Šubic. Po dokončani diplomski nalogi in izdelavi načrta gomil sem izvedela, da načrt in elaborat iz leta 1963 hrani Zavod za varstvo kulturne dediščine Slovenije, OE Kranj (kopija na OE Ljubljana). Primerjava načrtov iz let 1963 in 2007 še ni bila izvedena.

⁵ Izmera in izdelava geodetskega posnetka: A. Ramšak, M. Gaspari, S. Stular, P. Legat. Posnetek hrani avtorica.

8 gomil ima detektorske vkope pravokotnih oblik, čez dve vodi gozdna pot, že omenjena gomila na njivi pa je močno razorana.

Glede na dimenzije lahko razdelimo gomile v tri velikostne razrede. 12 gomil ima premer manj kot 10 m, večina (36) v premeru meri med 10 in 20 m, več kot 20 m premera ima 7 gomil. Večina v višino meri do 1 m, 7 je visokih od 1 do 2 m, ena pa je višja od 2 m. Skupina največjih gomil leži v jugovzhodnem delu grobišča.

Načrt grobišča kaže na razporeditev gomil v posamezne skupine. Opazne so 4 večje skupine in ena manjša. 8 gomil leži posamično zunaj teh grupacij, od teh dve stojita skupaj. Predvsem odstopa gomila D1, ki je zaradi oddaljenosti verjetno ne moremo pripisati obravnavanemu gomilnemu grobišču. Ob terenskem ogledu je bilo opaženo, da je gomila zasuta s prodniki, zato morda niti ne gre za gomilo, ampak za odstranjene kamne z njivskih površin v neposredni bližini. Tako je končno število ugotovljenih gomil 55.

Zanimiva je lega dveh skupin gomil, R 14–31 in G 1–12 (sl. 1 in 1: izsek c), ki morda nakazuje smer nekdanje poti, ob kateri bi bile nanizane gomile.

SEZNAM GOMIL

(sl. 1)

Gomile so oštevilčene zaporedno po katastrskih občinah – kakor jih je označil že Janez Eržen (1963). Črka pred zaporedno številko gomile je začetnica imena katastrske občine: G = k. o. Godešič; R = k. o. Reteče; D = k. o. Dorfarje; S = k. o. Suha. 1963 in 2007 sta leti prve in druge izmere.

Gomila **G 23** je **R 11** (Eržen, 1963, 78). Nova je gomila z vkopom, ki leta 1963 ni bila dokumentirana. Leži na območju k. o. Reteče in je označena z zaporedno številko **R 31**.

Poleg omenjene oznake k. o. imajo gomile, ki so bile raziskane leta 1958 še oznake **A**, **B**, **C** in **D**.

G 1

Parc. št.: 654, 655

1963: pr. 15 m; viš. 1,5 m

2007: pr. 13,20 m; viš. 0,73 m

G 2 (pril. 1: 4)

Parc. št.: 654

1963: pr. 15 m; viš. 1,5 m

2007: pr. 14,15 m; viš. 0,69 m

G 3 = D (sl. 19)

Parc. št.: 654

Izkopavanja: 1958

1963: pr. 15 m; viš. 1,5 m

2007: pr. 14,20 m; viš. 0,67 m

G 4*Parc. št.:* 654

1963: pr. 15 m; viš. 1,5 m

2007: pr. 13,65 m; viš. 0,58 m

G 5*Parc. št.:* 655

1963: pr. 10 m; viš. 1 m

2007: pr. 10,58 m; viš. 0,36 m

G 6*Parc. št.:* 655

1963: pr. 10 m; viš. 1 m

2007: pr. 11,95 m; viš. 0,40 m

G 7*Parc. št.:* 655, 656

1963: pr. 15 m; viš. 2 m

2007: pr. 16,33 m; viš. 0,80 m

G 8 (pril. 1: 5)*Parc. št.:* 656

1963: pr. 20 m; viš. 2 m

2007: pr. 16,27 m; viš. 1,20 m

Posebnost: vkop**G 9***Parc. št.:* 656

1963: pr. 15 m; viš. 1 m

2007: pr. 12,64 m; viš. 0,59 m

G 10 (pril. 1: 6)*Parc. št.:* 658/1

1963: pr. 15 m; viš. 1 m

2007: pr. 11,83 m; viš. 0,42 m

Posebnost: čez gomilo vodi gozdna pot**G 11 (pril. 1: 6)***Parc. št.:* 658/1

1963: pr. 15 m; viš. 1 m

2007: pr. 11,92 m; viš. 0,61 m

Posebnost: gomili G 11 in G 12 se dotikata**G 12***Parc. št.:* 658/1

1963: pr. 15 m; viš. 1 m

2007: pr. 9,35 m; viš. 0,65 m

Posebnost: gomili G 12 in G 11 se dotikata**G 13***Parc. št.:* 799

1963: pr. 10 m; viš. 1 m

2007: pr. 11,98 m; viš. 0,47 m

G 14*Parc. št.:* 831, 832

1963: pr. 30 m; viš. 3 m

2007: pr. 12,96 m; viš. 0,69 m

G 15 (pril. 1: 7)*Parc. št.:* 834

1963: pr. 15 m; viš. 2 m

2007: pr. 17,46 m; viš. 0,90 m

G 16*Parc. št.:* 834, 837

1963: pr. 15 m; viš. 1,5 m

2007: pr. 18,85 m; viš. 0,82 m

G 17*Parc. št.:* 834, 837

1963: pr. 15 m; viš. 1,5 m

2007: pr. 26,18 m; viš. 0,92 m

G 18*Parc. št.:* 838

1963: pr. 15 m; viš. 1 m

2007: pr. 12,73 m; viš. 0,36 m

G 19*Parc. št.:* 841, 842

1963: pr. 15 m; viš. 1,5 m

2007: pr. 19,76 m; viš. 0,67 m

G 20*Parc. št.:* 867

1963: pr. 15 m; viš. 1 m

2007: pr. 18,45 m; viš. 0,80 m

Posebnost: vkop**G 21***Parc. št.:* 162/1, 162/2

1963: pr. 15 m; viš. 1,5 m

2007: pr. 13,64 m; viš. 0,77 m

G 22*Parc. št.:* 162/1, 162/2

1963: pr. 10 m; viš. 1 m

2007: pr. 10,25 m; viš. 0,69 m

G 23 = R 11*Parc. št.:* 603

1963: pr. 20 m; viš. 1,5 m

2007: pr. 16,86 m; viš. 0,58 m

R 1 (pril. 1: 1)*Parc. št.:* 308

1963: pr. 20 m; viš. 5 m

2007: pr. 28,72 m; viš. 2,16 m

R 2*Parc. št.:* 833/1, 834

1963: pr. 15 m; viš. 1,5 m

2007: pr. 19,68 m; viš. 0,55 m

R 3 (pril. 1: 2)*Parc. št.:* 829/1, 829/2

1963: pr. 30 m; viš. 2,5 m

2007: pr. 32,52 m; viš. 1,59 m

R 4

Parc. št.: 830/1
1963: pr. 50 m; viš. 3 m
2007: pr. 44,18 m; viš. 1,15 m

R 5

Parc. št.: 837/2
1963: pr. 20 m; viš. 1,5 m
2007: pr. 34,21 m; viš. 0,88 m

R 6

Parc. št.: 273/2
1963: pr. 20 m; viš. 1,5 m
2007: pr. 19,45, viš. 0,78 m

R 7

Parc. št.: 256/2
1963: pr. 20 m; viš. 1,5 m
2007: pr. 16,36 m; viš. 1,00 m
Posebnost: vkop

R 8

Parc. št.: 256/1
1963: pr. 15 m; viš. 1,5 m
2007: pr. 13,54 m; viš. 0,82 m

R 9

Parc. št.: 256/1
1963: pr. 20 m; viš. 1,5 m
2007: pr. 16,36 m; viš. 0,83 m

R 10

Parc. št.: 351/1, 351/2
1963: pr. 50 m; viš. 2 m
2007: pr. 100 m; viš. 1,47 m
Posebnost: razorana

R 11 = G 23**R 12**

Parc. št.: 224
1963: pr. 20 m; viš. 1,5 m
2007: pr. 11,58 m; viš. 0,21 m
Posebnost: vkop

R 13

Parc. št.: 220
1963: pr. 20 m; viš. 1,5 m
2007: pr. 18,05 m; viš. 0,71 m
Posebnost: vkop

R 14

Parc. št.: 225
1963: pr. 20 m; viš. 1 m
2007: pr. 16,17 m; viš. 0,58 m

R 15

Parc. št.: 221
1963: pr. 15 m; viš. 1 m
2007: pr. 15,05 m; viš. 0,78 m

R 16

Parc. št.: 221
1963: pr. 20 m; viš. 2 m
2007: pr. 14,83 m; viš. 1,14 m
Posebnost: vkop

R 17

Parc. št.: 221, 218
1963: pr. 18 m; viš. 1,5 m
2007: pr. 8,92 m; viš. 0,44 m

R 18 = B (sl. 12)

Parc. št.: 218
Izkopavanja: 1958
1963: pr. 20 m; viš. 2 m
2007: pr. 14 m; viš. 0,75 m

R 19 = A (sl. 5, 10)

Parc. št.: 218
Izkopavanja: 1958
1963: pr. 20 m; viš. 2 m
2007: pr. 13 m; viš. 0,42 m

R 20 (pril. 1: 3)

Parc. št.: 217, 218
Izkopavanja: načeta že pred 1940; izkopavanja 1940 (kamnita struktura)
1963: pr. 20 m; viš. 2 m
2007: pr. 13,49 m; viš. 0,47 m
Posebnost: kamnita struktura

R 21

Parc. št.: 217
1963: pr. 20 m; viš. 2 m
2007: pr. 7,74 m; viš. 0,33 m

R 22 = C (sl. 18)

Izkopavanja: 1958
Parc. št.: 217
1963: pr. 15 m; viš. 1 m
2007: pr. 8,72 m; viš. 0,43 m

R 23

Parc. št.: 214, 217
1963: pr. 15 m; viš. 1 m
2007: pr. 9,74 m; viš. 0,59 m

R 24

Parc. št.: 214
1963: pr. 15 m; viš. 1 m
2007: pr. 7,96 m; viš. 0,38 m

R 25

Parc. št.: 214
1963: pr. 15 m; viš. 1 m
2007: pr. 9,95 m; viš. 0,68 m
Posebnost: vkop

R 26

Parc. št.: 213, 214
1963: pr. 20 m; viš. 1–2 m
2007: pr. 4,78 m; viš. 0,03 m

R 27

Parc. št.: 213, 214
 1963: pr. 20 m; viš. 1–2 m
 2007: pr. 8,86 m; viš. 0,50 m

R 28

Parc. št.: 213, 214
 1963: pr. 20 m; viš. 1–2 m
 2007: pr. 10,59 m; viš. 0,57 m

R 29

Parc. št.: 213, 214
 1963: pr. 20 m; viš. 1–2 m
 2007: pr. 9,57 m; viš. 0,60 m

R 30

Parc. št.: 213, 214
 1963: pr. 20 m; viš. 1–2 m
 2007: pr. 22,63 m; viš. 0,63 m

R 31

Parc. št.: 217
 1963: gomile Eržen ni dokumentiral, locirana in izmerjena je bila ob meritvah leta 2007
 2007: pr. 6,72 m; viš. 0,22 m
Posebnost: vkop

S 1 (pril. 1: 8)

Parc. št.: 9, 10
 1963: pr. 25 m; viš. 1,5 m
 2007: pr. 19,21 m; viš. 1,06 m

D 1

Parc. št.: 1640
 1963: pr. 20 m; viš. 1,2 m
 2007: pr. 7,17 m; viš. 0,48 m

ZGODOVINA RAZISKAV IN KATALOG NAJDB

Raziskave do leta 1940

Prvo omembo gomilnega grobišča zasledimo v rokopisu Jerneja Pečnika, ki je leta 1896 hodil po Gorenjski in dokumentiral svoja terenska opazovanja. V poročilu Dunajskemu muzeju⁶ med drugim navaja gomile v gozdu na območju med Gorenjo vasjo⁷ (*Oberdorf*) in Bitnjami (*Bitna*) (omenja Leben 2001, 46).

V Izvestjih Muzejskega društva za Kranjsko pa je Pečnik zapisal (1904, 127), da je v okolici mesta Škofja Loka več prazgodovinskih grobov,

pri čemer so verjetno mišljene prazgodovinske gomile pri Godešiču.

Gomile, predvsem pa predmeti, ki se skrivajo v njih, so že zelo zgodaj zanimali lokalne ljubitelje starin, ki so jih prekopavali. Nekaj teh najdb je v Loškem muzeju, največ pa jih je v privatnih zbirkah (Leben 1959, 88).

V virih zasledimo dve osebi, ki sta se zanimali za godeške oz. reteške gomile: odvetnik Niko Lenček ter zdravnik in stomatolog Jože Rant.

O prvem dokumentiranem posegu v gomile poročajo trije viri, ki jih moramo obravnavati s previdnostjo, saj vsebujejo različne podatke tako o letu posega kot o najdbah.

France Leben navaja, da je leta 1939 Lenček omogočil izkopavanje ene od gomil takoj za vasjo Reteče⁸ (Leben 2001, 46). V žarnem grobu so našli odlomke lončenine in bronaste zapestnice. V »poročilu« ob poznejših izkopavanjih gomil (leta 1940) v časopisu Slovenec (6. okt. 1940)⁹ je ob opisu izkopa ene izmed gomil omenjen predhodni poseg Lenčka na isti gomili, vendar brez letnice starejšega posega. Časopis še navaja, da je Lenček najdbe iz gomile – tri votle zapestnice iz bronaste pločevine in odlomke lončenine, podaril Loškemu muzeju.

Očitno o istem posegu v gomili govori tudi Andrej Rant (sin Jožeta Ranta) v članku o začetkih arheoloških raziskav na škofjeloškem ozemlju (Rant 2000, 190). Avtor navaja, da je J. Rant leta 1936 v gomili odkril žarni grob z ostanki žare in tri votle in eno masivno bronasto zapestnico.

V Loškem muzeju danes hranijo pet bronastih zapestnic in dva bronasta uhana, ki jih je muzeju podaril Lenček, keramika pa je izgubljena. V članku so te najdbe obravnavane pod imenom *Zbirka Lenček*. Iz omenjenega posega najverjetneje izvirajo tri prazgodovinske zapestnice, dve votli cevasti zapestnici in ena masivna (*t. 3: 1–3*), ostale najdbe iz zbirke pa verjetno izvirajo od drugod (*t. 3: 4–7*).

Najdbe:

1. Masivna bronasta trakasta zapestnica z nesklenjenima koncema. Ornamentirana je z vzporednimi prečnimi in cikcakastimi vrezi, vmesna trikotna polja so zapolnjena z vtolčenimi pikami. Pr. 6,4 cm. Inv. št. AP 1, hrani LM; (*t. 3: 1*).

⁶ Pismo Pečnika Szombathyju z dne 10. februarja 1897 (kopijo hrani arhiv Inštituta za arheologijo ZRC SAZU).

⁷ Gorenja vas pri Retečah.

⁸ Identifikacija gomile ni možna (verjetno z območja gomil R 1–6, glej izkopavanja 1940).

⁹ Predzgodovinske najdbe v okolici Škofje Loke, Slovenec, 6. oktober 1940, 5–6.

2. Poškodovana votla zapestnica iz bronaste pločevine. Okrašena s snopi drobnih prečnih vrezov. Inv. št. AP 7, hrani LM; (t. 3: 2).

3. Poškodovana votla zapestnica iz bronaste pločevine, okrašena s snopi drobnih prečnih vrezov. Inv. št. AP 6, hrani LM; (t. 3: 3).

4. Poškodovana bronasta trakasta zapestnica. Konca sta speta z zakovico. Okrašena z vtolčenimi vdolbinami, ki tvorijo motiv smrekove vejice oz. cikcaka. Pr. 6,6 cm. Inv. št. AP 3, hrani LM; (t. 3: 4).

5. Bronasta zapestnica z nesklenjenima koncema s stilizirano okrašenima zaključkoma. Zaključka sta sploščena in ornamentirana s prečnimi vrezji in koncentričnimi krogi. Pr. 7 cm. Inv. št. AP 2, hrani LM; (t. 3: 5).

6. Bronast uhan iz tanke žice okroglega preseka. Na eni strani se zoži, na drugi preide v kvadratni presek. Pr. 6,2 cm. Inv. št. AP 4, hrani LM; (t. 3: 6).

7. Bronast uhan iz tanke žice okroglega preseka. Na eni strani se močno zoži, na drugi preide v kvadraten presek. Okrašen s prečnimi vrezji. Pr. 6,2 cm. Inv. št. AP 5, hrani LM; (t. 3: 7).

Izkopavanja 1940

Prva strokovna izkopavanja gomil na Godeških dobravah so bila opravljena avgusta leta 1940 pod vodstvom Rajka Ložarja, tedanjega kustosa Narodnega muzeja (Gorišek 1956, 264; Šubic 1998, 23; Šubic 1999, 228). Rezultati izkopavanj so bili objavljeni v časopisu Slovenec dne 6. oktobra 1940.¹⁰ Iz opisa izkopavanj lahko povzamemo, da si je tega leta Muzejsko društvo v Škofji Loki zastavilo načrt arheološko raziskati ožjo in širšo okolico mesta. Njihova prva naloga je bila raziskati gomile v gozdovih okoli Reteč, Godešiča in Gorenje vasi. Avgusta leta 1940 so tako izkopali dve gomili.¹¹ Raziskovanje sta za Muzejsko društvo vodila zgodovinar Pavle Blaznik in geograf France Planina, ki je izkopavanja fotografsko dokumentiral.

V opisu izkopavanj dimenzije gomil niso navedene, prav tako gomile nimajo posebnih oznak.

Kot prva je bila raziskana gomila na parceli Janeza Križaja na Vrsnati dobri. Gre za gomilo, ki je v seznamu in načrtu gomil označena kot gomila **R 20** (pril. 1: 3). V njej razen oglja niso odkrili nobenih najdb. Gomila je bila v jugovzhodni četrtini nekoč že prekopana, zato so izkopavalci na tem mestu predvideli grob.

Po končanem izkopavanju te gomile so se raziskovalci lotili ene izmed gomil, ki ležijo takoj za

Sl. 2: Leta 1940 raziskana gomila (foto: F. Planina, fototeka Loškega muzeja).

Fig. 2: Tumulus excavated in 1940 (photo F. Planina, archives of Loški muzej).

vasjo Reteče. Lokacija gomile ni znana, iskati pa jo moramo severno od Reteč, na območju gomil **R 1–6** (sl. 1). To gomilo je pred opisanimi raziskovanji, leta 1936 ali 1939, kopal že Lenček oziroma Rant, v njej pa so bile odkrite zgoraj omenjene bronaste zapestnice. V opisu izkopavanj iz leta 1940 je navedeno, da so našli odlomke lončenine in ostanke sežganih človeških kosti. Blizu nivoja tal so naleteli na zelo močan sloj pepela, okrog katerega so očitno ležali še neki drugi predmeti, ki so bili že prej nestrokovno prekopani.

Potek izkopavanj leta 1940 je opisal tudi A. Rant (Rant 2000, 191), vendar podaja obrnjen vrstni red kopanja gomil. Tako navaja, da so raziskovalci po opravljenih meritvah 6. avgusta začeli kopati prvo gomilo. Kopati so začeli z južne strani in pustili dve vmesni steni za ugotavljanje profila (sl. 2). V gomili so našli odlomke lončenine in dve koščici.¹² Drugo gomilo¹³ so začeli kopati 16. avgusta in v njej odkrili kamnit venec centralnega groba. Kamnitega venca avtor članka v Slovincu ne omenja, je pa v članku dodana fotografija (sl. 3).

Najdbe:

1. Odlomek ustja latvice iz rdečerjavo žgane gline. Vel. 2,2 × 2,3 cm. Brez inv. št., hrani LM; (t. 3: 8).

Izkopavanja 1958

Do naslednjih izkopavanj gomil je prišlo po drugi svetovni vojni, oktobra leta 1958.

¹⁰ O morebitni dokumentaciji s teh izkopavanj sem poizvedovala v arhivu Narodnega muzeja, vendar dokumentacija očitno ne obstaja.

¹¹ Izkopavanja je financiral Jože Rant.

¹² Pri tem ne navaja, ali gre za človeške kosti.

¹³ Gomila R 20.

Sl. 3: Kamnita struktura v gomili, raziskani leta 1940 (foto: F. Planina, fototeka Loškega muzeja).

Fig. 3: Stone structure in tumulus, excavated in 1940 (photo F. Planina, archives of Loški muzej).

Raziskane so bile štiri gomile. Strokovno vodstvo izkopavanj je prevzela Sekcija za arheologijo Slovenske akademije znanosti in umetnosti v sodelovanju z Loškim muzejem. Dela je vodil arheolog France Leben (sl. 4), pri izkopavanjih je sodelovala tudi Zorka Šubic (kustodinja oddelka za arheologijo v Loškem muzeju od leta 1975 do 1999).¹⁴ Namen teh poskusnih izkopavanj je bil ugotoviti stratigrafijo plasti v gomilah, način pogrebnega rituala in natančnejšo kulturno in kronološko opredelitev najdb (Leben 1959, 88).

Opis poteka izkopavanj je rekonstruiran na podlagi terenskega dnevnika, ki sta ga pisala Leben in Šubičeva, ter poročila, ki je bilo objavljeno v Loških razgledih (Leben 1959, 88–90).

Izkopavanja so potekala v času od 2. do 22. oktobra leta 1958. V dvajsetih delovnih dneh so bile raziskane štiri gomile, označene s črkami A–D. Vse gomile ležijo v gozdu vzhodno od vasi Godešič.

V obeh virih so navedene parcelne številke napačne, kar je bilo ugotovljeno in preverjeno na terenu. Za gomilo A je zapisano, da leži na parcelni številki 216, ki je bila v času izkopavanj last Janeza Jenka iz Reteč 16, vendar pa dejansko leži na parcelni številki 218, ki je bila v času izkopavanj last Janeza Križaja.

Izkopavati so torej začeli na parcelni številki 218 k. o. Reteče, kjer sta gomili A in B. Nekaj metrov jugozahodno od gomile A leži na meji med parcelnima številka 218 in 217 gomila s kamnitim vencem, kopana leta 1940 (gomila R 20).

¹⁴ Sredstva za izkopavanja so prispevali Loški muzej in okrajna spomeniška komisija.

Sl. 4: France Leben, vodja izkopavanj leta 1958, pri raziskovanju gomile A (foto: J. Kloboves, fototeka Loškega muzeja).

Fig. 4: France Leben, leader of excavations in 1958, exploring tumulus A (photo J. Kloboves, archives of Loški muzej).

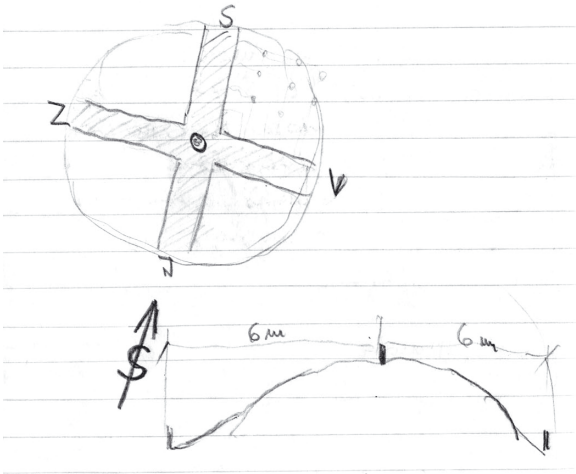
Gomila A

V seznamu gomil je navedena pod oznako **R 19** (sl. 5). Gomila je imela 12 m premera, v višini je merila 1,20 m. Raziskana je bila v trinajstih dneh, pri izkopavanju je bila uporabljena tehnika

Sl. 5: Gomila R 19 s sledovi kopanja iz leta 1958 (= gom. A), pogled s severa.

Fig. 5: Tumulus R 19 with traces of digging from 1958 (= tum. A), view from north.

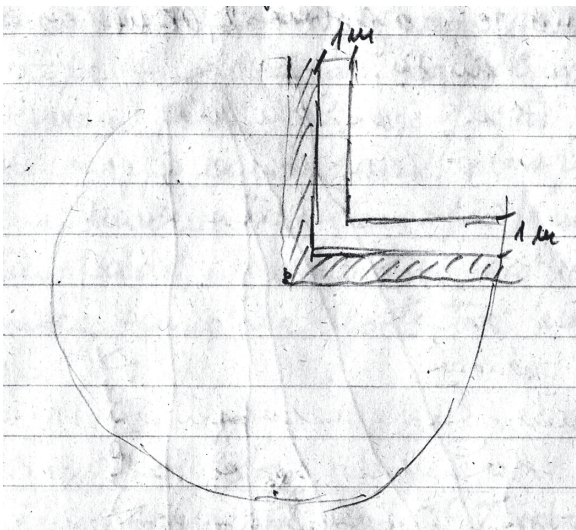

Sl. 6: Skica gomile A/1958 iz terenskega dnevnika (arhiv Loškega muzeja).

Fig. 6: Drawing of tumulus A/1958 from field diary (archives of Loški muzej).

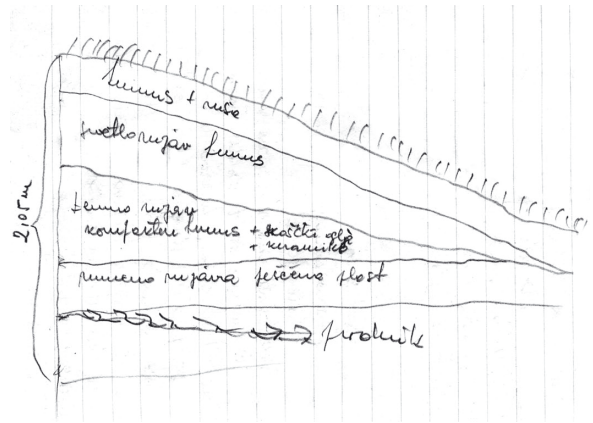
kontrolnega križa. Kraki kontrolnega križa, širine 1 m, so bili usmerjeni sever-jug in vzhod-zahod (sl. 6).

Kopati so začeli na severovzhodnem delu gomile (sl. 7). Njena vrhnja plast, označena je bila kot plast A, je bila zbita, vrsnata in polna korenin, pod njo se je pokazala za odtenek svetlejša in popolnoma čista plast humusa, plast B. V spodnji, temnejši humozni plasti C, ki je bila kompaktnjša in pomešana z manjšimi kamni, so na globini približno enega metra naleteli na odlomke lončenine – zgornje

Sl. 7: Skica severovzhodnega izkopanega dela gomile A/1958 (izrez iz terenskega dnevnika izkopavanj, arhiv Loškega muzeja).

Fig. 7: Drawing of northeast excavated part of tumulus A/1958 (extract from field diary, archives of Loški muzej).

Sl. 8: Profil severne stene severovzhodnega odkopa gomile A/1958 (izrez iz terenskega dnevnika izkopavanj, arhiv Loškega muzeja).

Fig. 8: Drawing of a north wall section in northeast part of tumulus A/1958 (extract from field diary, archives of Loški muzej).

dele posod z ustji. Severovzhodni del gomile so v celoti odkopali le do globine enega metra. Izkopavanje so nadaljevali tako, da so ob severni in vzhodni steni odkopa izkopali 1 m široka kontrolna jarka do globine 2,30 m. Na globini 1,45 m se je pojavila plast rjavorumene peščene ilovice (plast D), ki je vsebovala manjše peščenjake. Na globini 1,75 m se je začela prodnata plast E, pomešana z zgornjo rjavorumeno plastjo D, še nekoliko globlje je plast dobila temnejši odtenek. Plasti D in E sta sterilni.

Sl. 9: Profil vzhodne stene severovzhodnega dela gomile A/1958 (foto: F. Leben, fototeka Loškega muzeja).

Fig. 9: Section of the east wall of northwest part of Tumulus A/1958 (photo F. Leben, archives of Loški muzej).

Sl. 10: Severovzhodni in severozahodni del gomile A/1958 (foto: F. Leben, fototeka Loškega muzeja).

Fig. 10: Northeast and northwest part of tumulus A/1958 (photo F. Leben, archives of Loški muzej).

Profil severne stene severovzhodnega odkopa (sl. 8 in 9):

- plast A: ruša in humus, prepreden s koreninami
- plast B: svetlorjav humus, pomešan z majhnimi kamenčki
- plast C: temnorjava zbita humozna plast z ostanki oglja, keramike in kamenčki / *grob*
- plast D: rumenorjava peščena plast (*sterilna plast*)
- plast E: rjavorumena prodnata plast, pomešana z vrhno plastjo D.

Hkrati z izkopom severovzhodnega dela gomile so izkopavali tudi njen severozahodni del (sl. 10). V južni steni odkopa so na globini 1 m naleteli na 0,6 m debelo ogljeno plast in odlomke lončenine. Na tem delu gomile so kopali do plasti D (globina plasti ni navedena). Sledilo je odkopavanje v središču gomile, kjer so izkopali dva jarka. Najprej

Sl. 11: Gomila A/1958 po koncu izkopavanj (foto: J. Kloboves, fototeka Loškega muzeja).

Fig. 11: Tumulus A/1958 after excavation (photo J. Kloboves, archives of Loški muzej).

so v jugozahodnem delu izkopali jarek velikosti 2×3 m, nato pa še v jugovzhodnem delu jarek velikosti 2×2 m (sl. 11). Na tem delu so našli nekaj odlomkov lončenine (poročilo ne navaja plasti ali globine mesta najdbe).

Ohranjene najdbe, opisane v katalogu (t. 1: 1–4), nimajo podatkov o izvoru in jih ni mogoče povezati z opisi v dnevniku izkopavanj.

Najdbe:

1. Dva odlomka ustja in ostenja posode s stožčastim vratom iz črno žgane gline. Površina posode je glajena, na največjem obodu je okrašena s prečnimi kanelurami. Vel. $5,2 \times 5$ cm in $7 \times 7,6$ cm. Inv. št. AP 145, hrani LM; (t. 1: 1).

2. Dva odlomka ostenja večje posode iz opečnatordeče žgane gline: 1 odl. ostenja in ročaja, vel. $3 \times 2,8$ cm in 1 odl. ostenja z odtisom odlepljene aplikacije; vel. $3 \times 3,5$. Inv. št. AP 139 in 140, hrani LM; (t. 1: 2a,b).

3. Močno poškodovana skodela iz sivorjava žgane gline (odlomek dna, ostenja in ročaja). Vel. ročaja $3 \times 2,7$ cm. Inv. št. AP 144, hrani LM; (t. 1: 3).

4. Poškodovan brus. Vel. $4,6 \times 3,2$ cm. Inv. št. AP 137, hrani LM; (t. 1: 4).

Gomila B

V seznamu gomil je navedena pod oznako **R 18** (sl. 12). Od gomile A je oddaljena približno dvajset metrov v severovzhodni smeri. Premer gomile je 14 m, višina je 1,20 m. Izkopana je bila v šestih dneh. Pri tej gomili ni bila uporabljena tehnika kontrolnega križa, ampak so kopali do osi gomile (sl. 13–15). Izkopavati so začeli na njenem jugozahodnem robu, kjer so najprej izkopali 2 m širok jarek v smeri zahod-vzhod in pri tem naleteli na odlomek kera-

Sl. 12: Gomila R 18 (= B/1958), pogled z jugozahoda.

Fig. 12: Tumulus R 18 (= B/1958), view from southwest.

mike. Pri nadaljnjem odkopavanju jarka so 1 m od središča gomile na globini 0,9 m naleteli na naložene prodnike, pomešane s humusom (sl. 16). Sledilo je

Sl. 13: Izkopavanje gomile B/1958 (foto: F. Leben, fototeka Loškega muzeja).

Fig. 13: Excavation of tumulus B/1958 (photo F. Leben, archives of Loški muzej).

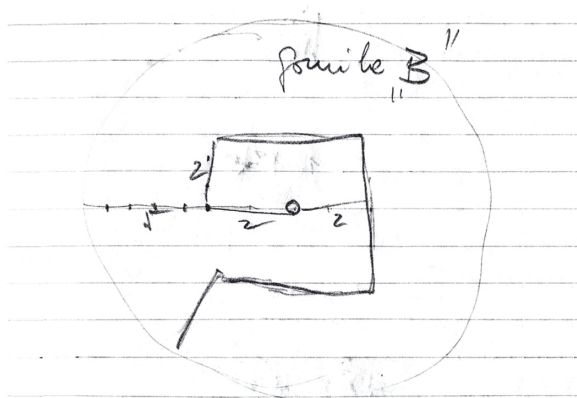

Sl. 14: Gomila B/1958 po koncu izkopavanja (foto: F. Leben, fototeka Loškega muzeja).

Fig. 14: Tumulus B/1958 after excavation (photo F. Leben, archives of Loški muzej).

odkopavanje gomile od sredine na vse tri strani po 2 m. Prodniki so bili naloženi v krogu, med kamni so našli: odlomek rjave posode in odlomke dveh posod z rdeče barvano površino, na nekaterih kosih so bili tudi sledovi grafitiranja. Z odmikanjem od osi gomile je kamenje postopoma izginilo. Sonda je bila izkopana do globine 1,40 m, plasti so bile enake kot v gomili A, sterilna rumenorjava peščena plast se je pojavila na globini 1,25 m.

Podobno kot pri gomili A tudi v tem primeru ohranjene najdbe, opisane v katalogu (*t. 1: 5–8*),

Sl. 15: Skica odkopa gomile B/1958 iz terenskega dnevnika (arhiv Loškega muzeja).

Fig. 15: Drawing of excavated part of tumulus B/1958 from field diary, (archives of Loški muzej).

Sl. 16: Kamnit tlak v gomili B/1958 (foto: J. Kloboves, fototeka Loškega muzeja).

Fig. 16: Stone pavement in tumulus B/1958 (photo J. Kloboves, archives of Loški muzej).

nimajo podatkov o izvoru in jih ni mogoče povezati z opisi v dnevniku izkopavanja.

Najdbe:

1. Poškodovana situla z ного iz fine, peščenorjavo žgane gline. Zunanja površina situle je rdeče barvana, po ramenu potekata dva črna horizontalna pasova. Rekon. pr. ustja 22 cm, rekon. pr. noge 12,6 cm. Inv. št. AP 148 in 149, hrani LM; (*t. 1: 8*).

2. Odlomek noge rdeče barvane situle iz fine, peščenorjavo žgane gline. Ohranjena viš. 2 cm; rekon. pr. noge 13,6 cm. Inv. št. AP 148, hrani LM; (*t. 1: 6*).

3. Odlomek ustja in vratu posode iz rjavo žgane gline. Vel. $5,2 \times 5$ cm. Inv. št. AP 146, hrani LM; (t. 1: 7).

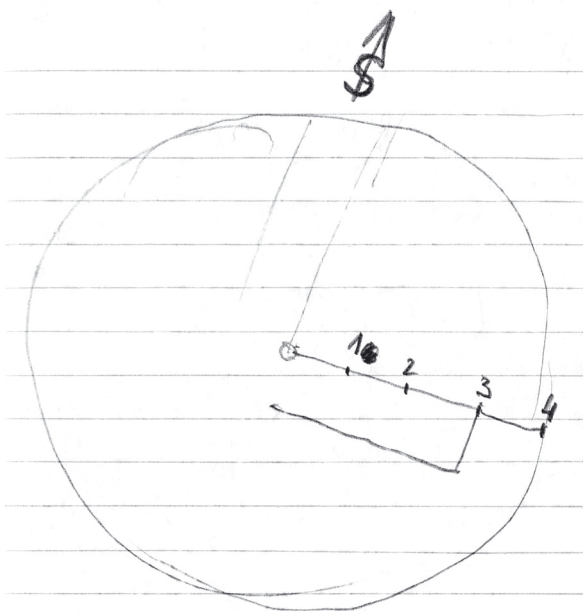
4. Odlomki dna in ostenja posode, neopredeljivi, slabo ohranjeni (niso bili primerni za izris).

5. Odlomek železnega noža s trnastim nastavkom za ročaj. Dolž. 8,2 cm. Inv. št. AP 150, hrani LM; (t. 1: 5).

Gomila C

V seznamu gomil je navedena pod oznako **R 22** (sl. 18). Leži na parcelni številki 217 k. o. Reteče. V terenskem dnevniku je napačno zapisano, da leži na parceli, ki je bila v lasti Sovinca iz Reteč. Parcela je bila v času izkopavanja last Ivana Jenka iz Reteč 15.

Od gomile A je oddaljena 58 m proti severozahodu. Gomila ima premer 8 m. Odkopana je

Sl. 17: Gomila C/1958. Skica jarka iz terenskega dnevnika izkopavanja (arhiv Loškega muzeja).

Fig. 17: Tumulus C/1958. Drawing of an excavation ditch from field diary, archives of Loški muzej).

Sl. 18: Gomila R 22 (= C/1958), pogled s severovzhoda.
Fig. 18: Tumulus R 22 (= C/1958), view from southeast.

bila v enem dnevu. Vanjo so izkopali kontrolni jarek v smeri vzhod-zahod (sl. 17). Kopali so do sterilne peščene plasti, globina posega v virih ni navedena. V odkopanem jarku gomile niso odkrili nikakršnih najdb.

Gomila D

Leži na parcelni številki 654 k. o. Godešič (sl. 19). V seznamu gomil je navedena pod oznako **G 3**. V terenskem dnevniku je zapisano, da leži na parcelni številki 848, ob terenskem pregledu pa sem ugotovila, da na omenjeni parceli ni nikakršnih arheoloških struktur. Na podlagi karte z lego gomil (Leben 1959, 88) sem ugotovila, da gre za gomilo G 3 na parcelni številki 654 k. o. Godešič.

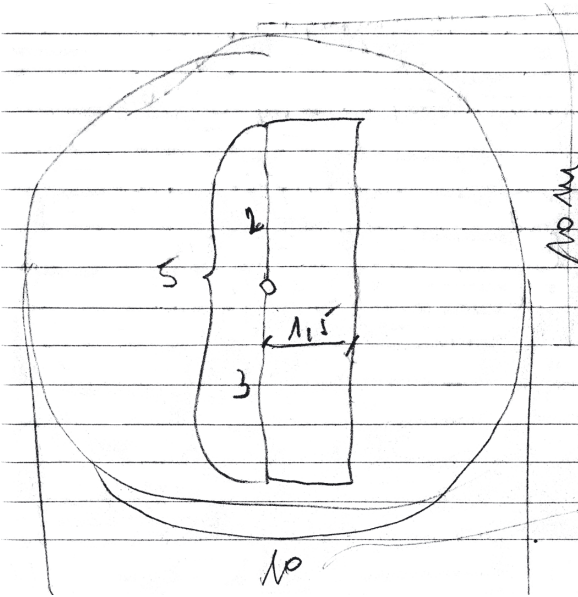

Sl. 19: Gomila G 3 (= D/1958), pogled z vzhoda.

Fig. 19: Tumulus G 3 (= D/1958), view from east.

Skupina gomil, ki ji pripada gomila D, leži približno sto metrov severno od skupine gomil, kjer so bile kopane gomile A, B in C.

Gomila D je bila odkopana v dveh dneh. Prvi dan so v smeri sever-jug izkopali 1 m širok in 4 m dolg jarek (sl. 20). Na globini 0,7 m so v sredini jarka naleteli na žgan grob, ki je bil zaradi vlažnosti zemlje slabo ohranjen (sl. 21). Grob je vseboval žaro (t. 2: 7) in več posod, ki so bile močno deformirane in fragmentirane. Na dnu in okrog žare so ležali sežgani ostanki človeških kosti in veliko pepela. Vmes so našli bronasto samostrelno certoško fibulo (t. 1: 9), odlomek bronaste narebrenne zapestnice (t. 1: 11) in bronast obroček. Na skrajnem južnem koncu jarka so našli 3 odlomke železnega predmeta. Vsi predmeti so bili očitno zaradi izpostavljenosti ognju slabo ohranjeni. Naslednji dan so grob očistili in fotografirali, pobrali žaro in pri tem odkrili še dva odlomka bronaste narebrenne zapestnice, del

Sl. 20: Gomila D/1958. Skica jarka iz terenskega dnevnika izkopavanj, Loški muzej).

Fig. 20: Tumulus D/1958. Drawing of an excavation ditch from field diary (archives of Loški muzej).

Sl. 21: Žarni grob v odkopanem jarku gomile D/1958 (foto: F. Leben, fototeka Loškega muzeja).

Fig. 21: Urn grave in the excavation ditch of tumulus D/1958 (photo F. Leben, archives of Loški muzej).

bronaste certoške fibule s kaneliranim lokom (*t. 1: 10*) ter dva odlomka železnega predmeta. Na tem mestu so bila izkopavanja končana. Maja naslednjega leta (1959) so ob nestrokovnem posegu na istem mestu¹⁵ na globini 0,8 m našli še odlomek spodnjega dela rdeče barvane posode in bronasto pravokotno pasno spono (*t. 1: 12*).

Leben je grob interpretiral kot ženski grob, gomile in najdbe pa uvrstil v 5. stoletje pr. n. št. (Leben 1959, 90).

Certoška fibula II. vrste, noga certoške fibule XIII. vrste in bronast obroček so danes izgubljeni. Vse omenjene najdbe so bile objavljene v poročilu z izkopavanj (Leben 1959, 89). Ohranjene so tudi fotografije predmetov, hrani jih arhiv Loškega muzeja.

Najdbe:

1. Poškodovana bronasta certoška fibula XIII. vrste s polkrožnim lokom in samostrelno peresovino, noga ni ohranjena. Ohr. dolž. 3,5 cm. Inv. št. AP 153, hrani LM; (*sl. 21: spodaj; t. 1: 9*).

2. Poškodovana bronasta trakasta certoška fibula II. vrste, lok je okrašen z vzdolžnimi žlebovi in prečnimi vrezi. Ohr. dolž. loka 3,5 cm (mera je določena na podlagi fotografije fibule z ohranjeno nogo *sl. 21: zgoraj*). Izgubljena; (*t. 1: 10*).

3. Bronasta narebrena zapestnica z nesklenjenima koncema okroglega preseka. Med posameznimi odebelitvami je okrašena s tremi vrezi. Pr. 7,4 cm. Inv. št. AP 164, hrani LM; (*t. 1: 11*).

4. Bronasta pravokotna pasna spona s štirimi zakovicami na eni strani, na drugi sta okras iz iztolčenih buncic in kavelj, ki je z zakovico pritrjen na spono. Dolž. 14,5 cm. Inv. št. AP 162, hrani LM; (*t. 1: 12*).

5. Odlomek železnega noža. Dolž. 9,6 cm. Inv. št. AP 160, hrani LM; (*t. 2: 1*).

6. Odlomek železnega noža s trnastim nastavkom za ročaj. Na nastavku za ročaj je ohranjen les. Dolž. 12 cm. Inv. št. AP 161, hrani LM; (*t. 2: 2*).

7. Poškodovana situla z nogo iz fine, peščenorjavo žgane gline. Zunanja površina je rdeče barvana, s črnimi vodoravnimi pasovi na ostenju in nogi. Rekon. viš. 16 cm; pr. noge 13,5 cm. Inv. št. AP 158, hrani LM; (*t. 2: 8*).

8. Poškodovan narebren pitos iz peščenorjavo žgane gline. Ostenje je razčlenjeno z vodoravnimi plastičnimi rebri. Ustje in vrat sta črno barvana, ostenje je rdeče, pasovi med plastičnimi vodoravnimi rebri pa so črno barvani. Pribl. pr. ustja 30 cm, rekon. pr. dna 21 cm. Inv. št. AP 157 in 159, hrani LM; (*t. 2: 7*).

9. Odlomki ustja, ostenja in noge kupe iz opečnatordeče žgane gline s sledovi črnega premaza. Rekon. pr. noge 14,2 cm. Inv. št. AP 154, hrani LM; (*t. 2: 6*).

¹⁵ Najditelj: Jože Kloboves, sodelavec pri izkopavanjih leta 1958. Leben v poročilu ne navaja natančne lokacije najdbe. Verjetno gre za območje jarka, kjer je bil odkrit grob.

10. Odlomki ustja in ostenja keliha iz rdečerjavo žgane gline. Na ostenju je okrašen s plastičnimi rebri in ima sled rdečega premaza. Rekon. pr. ustja 14,6 cm. Inv. št. AP 155, hrani LM; (t. 2: 5).

11. Odlomek ustja posode iz svetlorjavo žgane gline. Na obeh površinah so sledovi premaza črne barve. Viš. 2,5 cm; rekon. pr. ustja 25,4 cm. Inv. št. AP 152, hrani LM; (t. 2: 3).

12. Odlomek ustja in vratu situle iz fine, peščenorjavo žgane gline. Zunanja površina je rdeče barvana, na notranji strani je črn premaz. Viš. 2 cm; rekon. pr. ustja 24,5 cm. Inv. št. AP 156, hrani LM; (t. 2: 4).

13. Bronast obroček, izgubljen.

POSKUS KRONOLOŠKE OPREDELITVE

Gomila A (= R 19)

(t. 1: 1–4)

Iz gomile A izvira več različnih odlomkov lončenine, ki so pripadali najmanj trem različnim posodam, in kamnit brus. Natančneje lahko opredelimo le kose lončenine, ki smo jih opredelili kot posodo s stožčastim vratom.

Posoda s stožčastim vratom ima rahlo izvihano ustje (t. 1: 1). Na najširšem obodu ima okras prečnih kanelur. Obe površini posode sta glajeni in črne barve. Podobna je posodam z visokim stožčastim vratom s Poštele, ki predstavljajo vodilno obliko II. horizonta, kar ustreza časovnemu obdobju Ha C (Teržan 1990, 32 in 35, sl. 2: 1–5; t. 3: 1; 10: 8,13; 11: 4,5; 21: 22). Od pošteljskih primerkov se razlikuje predvsem po oblikovanosti ustja, ki v našem primeru ni tako močno izvihano. Posode z visokim stožčastim vratom s Poštele so pogosto okrašene s kanelurami. Kanelirani ornamentni različnih kompozicij se pojavljajo na ramenu, pogoste so vodoravne kanelure na vratu (Teržan 1990, 32). Okraševanje s kanelurami je »postbasarabska« prвина na keramiki v Podonavju in vzhodnoalpskem ter zahodnopanonskem svetu, ki se je uveljavila najpozneje v sredini 7. stoletja (Teržan 1990, 35 in 75). Tovrstne posode so v času Ha C splošno razširjene v vzhodnoalpskem in zahodnopanonskem svetu. Podobne primere posod z visokim stožčastim vratom in okrasom kanelur poznamo iz Klein Gleina iz 32. gomile v Hörschusterwaldu in 49. ter 55. gomile v Grelwaldu (Dobiat 1980, t. 8: 1; 85: 4,5; 86: 3,5; 89: 2,3). Gomila 32 iz Hörschusterwalda je datirana v drugi horizont stopnje Klein Glein I (Teržan 1990, 138). Glede na značilno keramiko oziroma njeno okraševanje (kaneliranje, rdeče-črna barva-

nje) je ta horizont ustrezen horizontu Poštela II (Teržan 1990, 138). Gomila 55 iz Grelwalda je datirana v II. stopnjo Klein Gleina, gomila 49 pa sodi v najmlajšo stopnjo (Teržan 1990, 128). V Klein Gleinu se tako posode s stožčastim vratom in okrasom kanelur pojavljajo od drugega horizonta I. stopnje do konca trajanja grobišča, do III. stopnje, oziroma od 7. do prve polovice 6. stoletja pr. n. št.

Na Koroškem, v dvojnem grobu ženske in otroka v gomili 99 z grobišča Führholz, je bila posoda s stožčastim vratom in poševnimi kanelurami. Gomila je datirana v Ha C (Wedenig et al. 1997, 67, t. 1: 3).

Ostale posode iz gomile A:

V grobu sta verjetno še dve posodi. Natančno število in tip je težko določiti zaradi majhnosti odlomkov, predvsem pa zaradi pomanjkanja značilnih delov. Eno od posod bi lahko opredelili kot lonec – na enem od odlomkov je ohranjena sled odlepljene aplikacije (bradavica), drugi kos kaže na odlomljen ročaj (t. 1: 2a,b). Drugo posodo morda lahko opredelimo kot skodelo (t. 1: 3).¹⁶

Brus (t. 1: 4) nakazuje, da je bil v grobu verjetno pokopan možki.

Grob v gomili A datiramo na podlagi posode s stožčastim vratom v časovno obdobje Ha C oziroma horizont Podzemelj 2, Stična-Novo mesto 1, v čas 7. stoletja pr. n. št.

Gomila B (= R 18)

(t. 1: 5–8)

V grobu gomile B so bili pridani štiri posode in železen nož.

Situla z nogo (t. 1: 8) ima rahlo izvihano ustje, kratek pokončen vrat in ostro zalomljena ramena. Na notranji strani posode so na površini vidne krožne raze, kar morda kaže na to, da je bila situla dodelana na lončarskem vretenu. Poslikana je z rdečo barvo. Po ramenu in na prehodu ramena v ostenje potekata vodoravna pasova črne barve. Noga je okrašena z dvema vodoravnima žlebovoma, prav tako je z žlebom okrašen tudi rob noge.

Situle z nogo so priljubljena oblika v svetolucijskih in dolenskih grobiščih, pojavljajo pa se tudi v gorenjskem prostoru. Izvor situl z nogo moramo iskati v severnoitalskem prostoru, v estenskih najdiščih, kjer ta oblika posodja predstavlja eno

¹⁶ Ohranjeni le odlomki dna, ostenja in ročaja. Za izris je bil primeren le ročaj.

vodilnih keramičnih oblik, preko katerih sta situle prevzeli svetolucijska in dolenjska halštatska skupina (Dular 1982, 54–56). Situle z nogo so bile priljubljene v svetolucijski nekropoli. Pojavijo se se v stopnji Ib, s stopnjo IIB pa uporaba preneha (Dular 1982, 103). Dular situle z nogo iz svetolucijske halštatske skupine deli na tri tipe, medtem ko za dolenjsko skupino to obliko posodja uvršča v en sam tip (Dular 1982, 55 s in 97). Našo situlo bi lahko na podlagi svetolucijskih situl opredelili kot tip 3 po Dularju (Dular 1982, 55). Ta tip predstavlja mlajšo varianto in je bil predvsem v uporabi v stopnji Sv. Lucija IIa (Dular 1982, 103). Več primerkov poslikanih situl je iz svetolucijske nekropole (Teržan, Lo Schiavo, Trampuž-Orel 1984–1985, npr.: t. 23 B: 1,2; 59 C: 4; 144 G; 155 C: 2; 177 B: 2; 180 B: 4; 196 B: 24; 202 B: 6; 217 H: 4; 225 D: 7; 233 B: 5). Ta oblika posode je znana tudi iz Kobarida (Gabrovec 1976, t. 1: 9; 7: 4), medtem ko je v bohinjskih nekropolah ni. Na Dolenskem se situle z nogo pojavljajo na vseh pomembnejših grobiščih: Stična, Vače, Brezje, Magdalenska gora, Libna, Novo mesto, Podzemelj (Dular 1982, 55 s). Prve situle z nogo se pojavijo v horizontu Stična-Novovo mesto 2, vendar so v tem času še maloštevilne. Največji razmah dosežejo v kačastem in certoškem horizontu (Dular 1982, 56). Na Gorenjskem so bile situle z nogo doslej znane le iz Kranja (Stare 1954). Takšna situla je bila pridana v moškem grobu skupaj s terino, dvema suličnima ostema, plavutasto sekuro, pravokotno spono in dvema certoškima fibulama IV. vrste po Teržanovi, ki grob datira v stopnjo Sv. Lucija IIB (Teržan 1976, 322 s in 346). Starejša je poslikana situla z nogo in okrasom vodoravnih reber, ki je bila odkrita v Ljubljani v grobu 281 skupaj s kačasto fibulo (Puš 1982, t. 8: 7).

Ostale posode iz gomile B:

Poleg situle z nogo so bile v grob gomile B pridane še tri posode, od katerih so ohranjeni skromni odlomki, ki ne omogočajo natančne tipološke opredelitve. Od ene posode se je ohranil le del noge, ki je bila prav tako kot situla rdeče poslikana (t. 1: 6). Zelo verjetno je, da gre še za eno situlo. Preostali posodi lahko najverjetneje opredelimo kot lonca; od enega sta se ohranila rahlo izvihano ustje in vrat (t. 1: 7).

Grob v gomili B nima kronološko otipljivejših pridatkov, na podlagi situle z nogo ga lahko okvirno datiramo v čas horizontov Sv. Lucija IIa, b oziroma v čas 6. do sredine 5. stoletja pr. n. št.

Gomila D (= G 3)

(t. 1: 9–12; 2)

Bogat žgan grob gomile D je vseboval dve certoški fibuli, bronasto zapestnico, pasno spono, bronast obroček, dva železna noža in verjetno šest posod.

Certoška fibula II. vrste po Teržanovi (Teržan 1976, 320–322) se je ohranila le na fotografiji (sl. 22: zgoraj; t. 1: 10). Lok fibule je profiliran z žlebovi, ob strani je okrašen s prečnimi vrezji. Fibula ima na prehodu loka v iglo diskasto ploščico. Nadalje lahko fibulo uvrstimo v varianto a ali b, za kateri je značilen prav vzdolžno nažlebljen lok z okrasom prečnih vrezov na vsaki strani (Teržan 1976, 320, sl. 2). Razlika med obema variantama je v oblikovanju noge, ki pa se pri naši fibuli ni ohranila, zato natančnejša opredelitev ni mogoča.

Certoške fibule II. vrste se pojavljajo v okviru stopnje Sv. Lucija IIB. V splošni uporabi so bile v času noše pavkastih, drobnih trortastih, trakastih in kačastih fibul, ki so značilne za stopnjo Sv. Lucija IIB1 (Teržan 1976, 348–351). To vrsto fibul je izoblikoval svetolucijsko-dolenjski kulturni krog. Zunaj slovenskega prostora se certoške fibule II. vrste, variante a in b, pojavljajo na vzhodu, kjer jim lahko sledimo od Velem St. Vida in Gyulaya na Madžarskem do Kopolja in Donje doline. Na zahodu jih zasledimo na najdiščih južnoalpskih dolin: Gurini, Campu Paraisu in Villi d'Este (Teržan 1976, 320 s in 351 s).

Kot že rečeno, so certoške fibule II. vrste proizvod domače halštatske kulture. Tako najdemo več

Sl. 22: Fibuli iz gomile D/1958 (foto: A. Pavlovec, fototeka Loškega muzeja).

Fig. 22: Fibulae from tumulus D/1958 (photo A. Pavlovec, archives of Loški muzej).

primerkov teh fibul (upoštevani sta le varianti a in b) na Mostu na Soči, npr. v grobovih 666, 678, 701, 728, 740, 1561, 1725, 2303, 2307 in v grobu 3 z izkopavanj D. Svoljšaka leta 1972 (Teržan, Lo Schiavo, Trampuž-Orel 1984–1985, t. 62 C: 2,3; 64 B: 1; 67 B: 2; 71 D: 1; 73 F: 1,2; 145 A: 6; 165 D: 1,2; 244 G: 1–3; 243 B: 1–4). Značilne so predvsem za starejše grobove stopnje Sv. Lucija IIB1 (Teržan, Trampuž 1973, 433, t. 14: 13). Zanimivi so zlasti grobovi, ki kažejo podobno sestavo pridatkov kot naš grob. Grob 1561 je vseboval certoško fibulo II. vrste z nažlebljenim lokom, pet certoških fibul s posameznim ali parom prečnih reber na loku (certoške fibule V. vrste), tri trakaste fibule z diskom, nažlebljen bronast uhan, pravokotno bronasto pasno spono in dele pasne garniture, bronast prstan, očalaste bronaste obeske, stekleno jagodo, odlomke bronaste situle in narebren pitos. Trakasta fibula z diskom, ki predstavlja nadaljevanje mode iz stopnje Sv. Lucija IIa v naslednjo stopnjo, in situla z navzven zavitim robom ustja postavljata grob v starejši horizont v okviru stopnje Sv. Lucija IIB (Teržan, Trampuž 1973, 432).

Grob 740 je vseboval dve certoški fibuli II. vrste z nažlebljenim lokom, bronasto pasno spono in dele pasne garniture (Teržan, Lo Schiavo, Trampuž-Orel 1984–1985, t. 73 F: 1,2). Grob 2307 je vseboval 4 certoške fibule II. vrste, poslikano situlo in še dve posodi (Teržan, Lo Schiavo, Trampuž-Orel 1984–1985, t. 243 B: 1–5). Grob 3 (izkopavanja leta 1972) je poleg dveh fibul II. vrste z nažlebljenim lokom vseboval še dve trakasti certoški fibuli, kačasto fibulo s ploščicama, okrašenima z žigosanimi krožci, odlomke še treh drugih fibul, bronasto uho situle in narebren pitos (Teržan, Lo Schiavo, Trampuž-Orel 1984–1985, t. 285 A: 1,2). Obravnavano vrsto fibul iz svetolucijske skupine srečamo tudi na najdiščih Kobarid (Teržan 1976, sl. 15: 3,4) in Bitnje pri Bohinju, kjer je bila fibula pridana v ženskem grobu 12 s celo vrsto fibul (dve svetolucijski, ena z okraski, čolničasta s cikcakastim ornamentom, sanguisuga fibula, samostrelna fibula), ovratnico iz jantarnih jagod, zapestnico in drugim nakitom. Grob je Gabrovec uvrstil v stopnjo IIB (Gabrovec 1974, 291 s in 301, t. 5).

Certoške fibule II. vrste so zelo pogoste na Dolenjskem. Več primerkov obravnavane fibule je bilo najdenih na Magdalenski gori v ženskih grobovih, večkrat skupaj z narebrenimi zapestnicami in nanožnicami, cilindričnimi uhani ter ogrlico iz jantarnih ali steklenih jagod; npr. grobovi 2/52, 4/2, 13/49, 2/19, 2/20 (Tecco Hvala, Dular, Kocuvan

2004, t. 40 B: 8; 65 B: 8; 80 B: 3; 138: 19; 139 A: 2). V ženskem grobu 2/30 je bila certoška fibula II. vrste skupaj z ogrlico, dvema zapestnicama, od katerih je ena narebrena, konca pa sta speta z zakovico (Tecco Hvala, Dular, Kocuvan 2004, t. 31 C: 2). Take zapestnice so datirane v Ha D3 (Teržan 1973, 683). V enem primeru gre za posamično najdbo (Tecco Hvala, Dular, Kocuvan 2004, t. 153: 10). V Stični je bila taka fibula v grobu 48/8 skupaj s certoško fibulo II. vrste, drobno ločno fibulo, steklenimi in jantarnimi jagodami, dvema votlima narebrenima zapestnicama z vdetima koncema, dvema narebrenima nanožnicama, dvema ciborijema in pokrovoma (Gabrovec et al. 2006, t. 3: 3).

V Dobrniču sta bili dve certoški fibuli II. vrste v grobu 18/7. Poleg fibul so bili v grob pridani igla z uvito glavico, prstan, jantarne jagode in vijček (Parzinger 1988–1989, t. 33: 6,7). Gomila 19/13 je vsebovala certoško fibulo brez diska, dve masivni zapestnici, odlomek certoške fibule, steklene in jantarne perle in uhane (o. c., t. 38: 14).

Po ena fibula se pojavlja v ženskem grobu gomile iz Okroga pri Krajnih Brdih pri Sevnici. Poleg fibule so bili priloženi še dve bronasti narebreni zapestnici, dve narebreni nanožnici in naguban ciborij (Dular 2003, 227; t. 55). V Rojah pri Trebelnem je bila v grobu skupaj s kačasto fibulo, uhani, jantarno ogrlico, narebrenimi zapestnicami in nanožnicami ter posodo (Dular 2003, 196 s; t. 29). V Dolenjem Boštanjju sta bili v grobu 6 dve fibuli obravnavane vrste brez drugih pridatkov (Guštin 1974, t. 7: 7,8). V Volčjih njivah je bila taka fibula pridana v otroški grob skupaj z ogrlico in skledico (Gabrovec 1956, t. 15: 2). Na grobišču Brezje pri Trebnjem je bila taka fibula v grobu 12 gomile 13 (Kromer 1959, t. 38: 7). Z grobom XI/4 je v Brusnicah na Dolenjskem zastopan certoški horizont. V moški grob sta bili pridani dve fibuli skupaj z dvema suličnima ostema, tulasto sekuro, pasno garnituro in nožem (Teržan 1974, 45; t. 8: 4–6).

Kot posamične najdbe poznamo certoške fibule II. vrste z najdišč Stražnik nad Vratnem pri Novem mestu (Dular 2003, 178, t. 14: 1), dva primerka pa sta z najdišča Hočevarjev vinograd v Čužnji vasi (Dular 2003, 182 s; t. 16: 8,11).

Ta vrsta fibule je znana tudi z notranjskih najdišč Socerb in Šmihel pri Postojni (Teržan 1976, 321).

Obravnavane vrste fibul ne moremo pripisati izključno enemu od spolov, saj se pojavljajo tako v ženskih kot moških grobovih, v enem primeru tudi v otroškem.

Certoška fibula XIII. vrste po Teržanovi (Teržan 1976, 338–341) ima lok polkrožne oblike in lečast presek (sl. 22: spodaj; t. 1: 9). Glavna značilnost te vrste fibul je samostrelna peresovina, ki je hkrati tudi posebnost certoških fibul na slovenskem ozemlju. V jugovzhodnoalpskem prostoru se fibule s samostrelno peresovino pojavijo v stopnji Sv. Lucija Iib1 (Teržan, 1976, 357 in 359). Teržanova je pokazala, da so fibule XIII. vrste mlajše, pojavile so se v času groba XIII/55 z Magdalenske gore s figuralno okrašeno situlo. Eden izmed najstarejših grobov s to fibulo je grob iz gomile Kocijan z Magdalenske gore, v katerem so tudi certoške fibule II. in V. vrste ter pavkasta fibula. Da gre za fibulo, ki je mlajša v okviru certoškega horizonta, kaže vrsta grobov. V Novem mestu se pojavljajo v grobu II/19, ki leži v notranjem, starejšem krogu grobov gomile iz časa Ha D2/3. Podobno velja za gomili VI in VII iz Dolenjskih Toplic. V ta horizont se uvrščajo še grobne celote iz Malenškove gomile iz Novega mesta, Vintarjevca in Koritnice. V Mostu na Soči so te vrste fibul znane iz grobov, značilnih za horizont Sv. Lucija Iib2. Certoške fibule XIII. vrste so v uporabi tudi v negovskem horizontu, ko se pojavljajo skupaj z jugovzhodnoalpsko živalsko fibulo, posamezne primerke pa poznamo tudi iz latenskega časa, na primer iz Idrije pri Bači (Teržan 1976, 361). Certoške fibule XIII. vrste so bile razširjene na območju od Vzhodnih Alp, Slovenije – tu so predvsem značilne za svetolucijsko in dolenjsko skupino – pa vse do Donave in osrednjega Balkana, kjer najdemo tudi lokalne variante teh fibul (Teržan 1976, 362).

Obravnavano certoško fibulo iz Godeško-Reteških dobrav je Teržanova uvrstila v različico e, ki ni ravno pogosta oblika fibul na naših najdiščih (Teržan 1976, 340). Na Mostu na Soči najdemo dve taki fibuli v moškem grobu 224 skupaj z odlomkom pasne spona (Teržan, Lo Schiavo, Trampuž-Orel 1984–1985, t. 22: 1,2). Na Dolenjskem imamo eno fibulo na najdišču Brezje pri Trebelnem v ženskem grobu 48 gomile 1, najdena je bila skupaj z ogrlico iz jantarnih jagod in dvema vijčkoma (Kromer 1959, t. 21: 10). Druga je v moškem grobu 13/53 na Magdalenski gori, najdena skupaj s samostrelno fibulo z naprej gledajočo konjsko glavo, pasno garnituro in zapestnico s presegajočima koncema (Tecco Hvala, Dular, Kocuvan 2004, t. 82 B: 2).

Najbližje analogije certoških fibul XIII. vrste na Gorenjskem so znane z Bleda, iz Kranja, Lukovice in z Molnika (Teržan 1976, 338–340; Žontar 1939; Puš 1991, 49).

Bronasta narebrena zapestnica ima med posameznimi odebelitvami po tri drobne vreze (t. 1: 11). Narebrenne zapestnice se pojavljajo v različnih oblikah, ki se kažejo v različnem oblikovanju odebelitev in okraševanju vmesnega polja med odebelitvami. Različno je tudi samo oblikovanje zapestnic, pojavljajo se s sklenjenimi, dotikajočimi se ali presegajočimi se konci. Podobno oblikovanje velja tudi za nanožnice. Narebrenne zapestnice se pojavijo na stopnji Stična-Novo mesto in se pojavljajo v raznih variantah vse do negovskega horizonta (Gabrovec 1987, 68 in 74; Dular 2003, 135 in 144; Grahek 2004, 146 s). Razširjene so predvsem na območju Dolenjske in Bele krajine, medtem ko so na najdiščih ostalih halštatskih skupin redke.

Podobne naši so zapestnice z Magdalenske gore. V grobu 2/27 je bila takšna zapestnica pridana skupaj s certoško in trakasto fibulo, cilindričnimi uhani in jantarno ogrlico (Tecco Hvala, Dular, Kocuvan 2004, t. 30 D: 9). Večina ostalih primerkov z Magdalenske gore, ki bi ustrezali oblikovanju naše zapestnice, ima presegajoče konce. Kot posamična najdba je primerek zapestnice iz Stične (Gabrovec et al. 2006, t. 186: 37). Dve taki zapestnici sta bili pridani v ženskem grobu XIX/1 iz Brusnic na Dolenjskem skupaj z dvema narebrenima nanožnicama, ciborijem, obeski, ogrlico iz jantarnih jagod in vijčki (Teržan 1974, t. 61: 6,7). Narebrenne zapestnice različnih variant so pogost pridatek na grobišču Brezje pri Trebelnem, upoštrevane so samo variante s po tremi vrezi. V grobu 7 gomile 7 sta bili pridani dve taki zapestnici skupaj z ogrlico iz jantarnih jagod (Kromer 1959, t. 33: 1). Ena zapestnica je bila v grobu 29 gomile 13 skupaj z dvema narebrenima nanožnicama, dvema piramidalnima utežema, dvema loncema z ного in pokrovom (Kromer 1959, t. 39: 5). V isti gomili je bila zapestnica pridana še v grob 19 skupaj z dvema narebrenima nanožnicama in vijčkom (Kromer 1959, t. 44: 1). Narebrenne zapestnice s tremi vrezi med odebelitvami se pojavljajo tudi na najdiščih Radijeva hosta pri Rožnem, Gomile pri Rovišču (Dular 2003, t. 56: 5; 63: 2; 67: 3,4,8,9). Iz svetolucijske skupine imamo na Mostu na Soči dva primerka narebrenne zapestnice. V grobu 783 je široko narebrena zapestnica skupaj z očalasto in čolničastimi fibulami ter z iglo z uvito glavico (Teržan, Lo Schiavo, Trampuž-Orel 1984–1985, t. 79 A: 8). Drug primer drobno narebrenne zapestnice je bil najden v grobu 780 skupaj s čolničastimi fibulami, dolgonožnimi ločnimi fibulami, vozlasto ovratnico in ostalim obročastim nakitom (Teržan,

Lo Schiavo, Trampuž-Orel 1984–1985, t. 78: 24). Na Gorenjskem imamo dve podobni narebreni zapestnici v Kranju, vendar izhajata iz nezanesljivih grobnih celot (Gabrovec 1960, 11, op. 2, t. 4: 6,7). Najbližji primerek narebrenе zapestnice poznamo z gomilnega grobišča Jama pri Mavčičah. V gomili je bil poleg zapestnice pridan še ukrivljen železen nož (Valič 1982, V).

V vseh naštetih primerih se narebrenе zapestnice pojavljajo v ženskih grobovih.

Bronasta pasna spona (t. 1: 12). V svetolucijski skupini so se pasne sponе pojavile v stopnji Sv. Lucija IIb (Teržan, Trampuž 1973, 430). Na Dolenjskem so se pojavile že prej, v horizontu Stična-Novo mesto, najbolj pa so bile priljubljene v času kačastega in certoškega horizonta (Gabrovec 1987, 48, 58 in 66). Morda je k pasni sponi sodil tudi izgubljeni bronast obroček.

Železna noža: V grob gomile D sta bila pridanа tudi dva železna noža (t. 2: 1,2), eden ima ohranjen trnast nastavek za ročaj. Noži s trnastim nastavkom za ročaj so tipično halštatski in so predvsem pridatek v moških grobovih (Gabrovec 1966, 257).

Poleg kovinskih pridatkov je bilo v grob pridanih šest posod: pitos, dve situli, kupa z ного, kelih in lonec.

Pitos: Narebren pitos (t. 2: 7) tipa 4 po Dularju (Dular 1982, 21) je bil uporabljen kot žara. Površina je porozna, rumenorjave barve s temnejšo, sivo do črno sredico. Ustje je močno izvihano in nažlebljeno. Površina pitosa je okrašena z vodoravnimi plastičnimi rebri, ki trup posode delijo na pasove. Pasovi so izmenično poslikani z rdečo in črno barvo. S črno barvo sta bila poslikana tudi ustje in dno pitosa.

Pitosi tipa 4 so redka oblika na območju dolenske halštatske skupine, najdeni so bili na najdiščih Libna, Magdalenska gora, Stična in v Vačah (Dular 1982, 21). Pojavili so se v času stopnje Stična-Novo mesto 2 in so bili v uporabi do certoškega horizonta (Dular 1982, 21 s). Narebreni pitosi so v tipologiji svetolucijske keramike opredeljeni kot tip 2 (Dular 1982, 93). Gre za pogosto obliko posodja v svetolucijski nekropoli, kjer se pojavijo v fazi Ic, zelo so bili priljubljeni v naslednji stopnji IIa in ostali v uporabi do konca halštata (Dular 1982, 103 s, sl. 10). Najdemo jih v grobovih 955, 1008, 1561, 2191, 2194 in že omenjenem grobu 3 z izkopavanj leta 1972 (Teržan, Lo Schiavo, Trampuž-Orel 1984–1985, t. 98 A: 13; 104 A: 14; 145 A: 21; 226 C: 4; 227 A: 17; 285 A: 10).

Oblikovno so svetolucijski in dolenski narebreni pitosi povezani, vendar so med njimi razlike,

npr. različni detajli okoli ustij, drugače modeliran prehod vratu v ustje, kar kaže na različne lokalne lončarske delavnice (Dular 1982, 22 in 135). Izvor rdeče-črno barvanih posod (situle, pitosi) moramo iskati na zahodu; tako oblikovanje in krašenje posod je značilno za severnoitalski prostor, na območju od Bologne do obrobja Alp (Dular 1982, 22). Svetolucijska skupina prevzame ta način oblikovanja in krašenja posod in ga posreduje na Dolenjsko.

Situla z ного (t. 2: 8) ima koničen trup. Poslikana je z rdečo barvo, po zgornji polovici ostenja in nogi potekata vodoravna pasova črne barve. Noga situle je okrašena še z dvema žlebovoma. Najverjetneje lahko kot situlo opredelimo tudi odlomke ustja rdeče barvane posode (t. 2: 4).

Kupa z ного (t. 2: 6) ima ravno ustje, ki je prirezano. Ostenje se proti nogi zožuje, noga ima navzgor zavihan rob. Kupa je bila poslikana, saj so na ostenju vidni sledovi črnega premaza. Kupe z ного so omejene na prostor svetolucijske skupine, na Dolenjskem jih niso našli. Dular ta tip posode v tipologiji svetolucijske skupine opredeli kot kelih tipa 4 (Dular 1982, 97 s, sl. 18). Naš primer se od tipa 4 razlikuje po oblikovanju ustja, ki je pri svetolucijskem tipu 4 izvihano. Kelihi so mladohalštatska oblika posodja. Pojavijo se v stopnji Ic, vendar so maloštevilčni. Najbolj so priljubljeni v fazi IIa, prav tako redki so v naslednji stopnji IIb, ko tudi izginejo iz uporabe oziroma jih prenehajo pridajati v grobove (Dular 1982, 103). Podobne kupe z ного v literaturi nisem zasledila.

Kelih: Ohranili so se odlomki ustja in vratu narebrenega keliha (t. 2: 5). Ustje je rahlo izvihano, rob ni ohranjen. Odlomek vratu ima okras dveh vodoravnih žlebov. Spodnji del odlomka ima slabo vidne sledi rdeče barve. Te so opazne tudi na nekaterih drugih odlomkih. Dular to obliko keliha uvršča v tip 2 (Dular 1982, 97 s). Kronološko ga opredeli kot sočasnega z zgoraj opisano kupo z ного, z začetkom v stopnji Sv. Lucija Ic in prenehanjem uporabe v IIb. Iz svetolucijske nekropole je znanih več primerkov narebrenih kelihov, največkrat so bili njadeni skupaj s kačastimi fibulami, pa tudi rtastimi in svetolucijsko fibulo, ki so značilne za stopnjo Sv. Lucija IIa, njihova uporaba pa se nadaljuje tudi v naslednji stopnji (Teržan, Trampuž 1973, 428). Podobno oblikovane kelihe, kot je naš, najdemo v grobu 433, kjer je bil pridan skupaj s pitosom, latvico in še eno posodo na nogi (Teržan, Lo Schiavo, Trampuž-Orel 1984, t. 35 B: 1). Grob 645 je poleg keliha vseboval svetolucijsko fibulo, nažlebljena uhana in prstan (Teržan, Lo Schiavo, Trampuž-Orel 1984–1985, t. 58 A: 7). V grobu 655

so bili pridani dva keliha, kačasta fibula, nažlebljen uhan in prstan (Teržan, Lo Schiavo, Trampuž-Orel 1984–1985, t. 61 E: 4,5).

Iz bohinjske nekropole v Jereki je znan podoben primerek keliha iz groba 3 (Gabrovec 1974, t. XI: 10). Kelihu sta bili pridani še dve kačasti fibuli z diskom. Grob je Gabrovec datiral v stopno Sv. Lucija IIa (Gabrovec 1974, 301).

Druge posode: V grob je bila pridana še večja posoda s temnejšim premazom (t. 2: 3).

Najzanesljivejšo datacijo gomile D omogočata certoški fibuli. Certoška fibula II. vrste je bila pretežno v rabi v starejšem delu stopnje Sv. Lucija IIb, vendar mlajši primerki kažejo na uporabo v celotni stopnji Sv. Lucija IIb. Malo mlajša je certoška fibula XIII. vrste, na podlagi te grob datiramo v stopnjo Sv. Lucija IIb2, kar je mlajši del certoškega horizonta na Dolenjskem oziroma prva polovica in sredina 5. stoletja pr. n. št. Glede na pridatke, predvsem zapestnico, gre morda za dvojni pokop moškega in ženske.

ZBIRKA LENČEK

Loški muzej je dne 26. 8. 1939 od Lenčka dobil v dar 7 kovinskih predmetov (inv.št. AP 1–7) in nekaj lončenine (ta je danes izgubljena). Omenjeni predmeti domnevno izvirajo iz gomile na območju Reteč (glej še poglavje *Raziskovanja do leta 1940* v tem članku).

Prazgodovinske najdbe

Iz gomile v Reteški gmajni, ki nam je ni uspelo locirati, najverjetneje izhajajo tri zapestnice – par votlih spiralno uvitih in trakasta zapestnica.

Votle zapestnice: Par votlih zapestnic iz bronašte pločevine z okrasom prečnih vrezov. Ena od zapestnic, ohranjena je v dveh delih (t. 3: 3), je bila dvakrat spiralno uvita in ima zožena konca. Druga zapestnica je ohranjena v treh delih (t. 3: 2). Votle zapestnice različnih variant so predvsem moda mladohalštatskega časa (Teržan 1974, 39). Pojavile so se v stopnji Stična-Novo mesto 2 in so bile v različnih oblikah v uporabi vse do negovskega horizonta (Gabrovec 1987, 50, 59 in 74). Dvakrat spiralno uvite votle zapestnice z zoženima koncema je Teržanova na podlagi novomeških grobov uvrstila v časovni razpon Ha D1, D2 oziroma v horizonta Stična-Novo mesto 2, kačasti horizont (Teržan 1974, 40). Najbližji primerek tega tipa zapestnic

je s kamniškega ozemlja, vendar brez najdiščnih podatkov (Gabrovec 1965, t. 14: 19). Značilne so predvsem za dolenski prostor, kjer jih najdemo na najdiščih Stična, Valična vas, Novo mesto (Teržan 1973, 682; 1974, 39 s). V svetolucijski skupini teh zapestnic ni, pozna pa jih notranjska skupina, vendar brez ohranjenih grobnih celot. M. Guštin je votle spiralne zapestnice na podlagi podobnih zapestnic z Vač uvrstil v stopnjo Notranjska IV in V, v 6. in 5. stoletje pr. n. št. (Guštin 1973, 476 in 478). Okvirno stopnji IV in V sovpadata z Gabrovčevim horizontom Stična-Novo mesto 2 in horizontoma dvogrebenastih čelad ter certoških fibul (Guštin 1973, 474 in 478).

Trakasta zapestnica: Najboljše primerjave trakaste zapestnici z vrezanim okrasom prečnih in cikcakastih linij ter vtolčenimi pikami (t. 3: 1) najdemo v bohinjski nekropoli v Bitnjah, kjer imamo več kosov fragmentiranih trakastih zapestnic s podobnim ornamentom v grobu 3 (Gabrovec 1974, t. II: 21; t. III: 6,8,11). Od vseh primerkov je še najzanimivejši kos s podobnim okrasom dveh prečnih vrezov in cikcakastim vrezom, ki ga ima naša zapestnica na zaključku (Gabrovec 1974, t. III: 6). Grob je Gabrovec (o. c., 301) datiral v stopnjo Sv. Lucija IIa. Take zapestnice najdemo tudi v grobu 22, ki je prav tako datiran v stopnjo Sv. Lucija IIa (o. c., 301, t. VII: 11,14). Podobna zapestnica je bila najdena v grobu v Duplici pri Kamniku, vendar je grobna celota nezanesljiva (Gabrovec 1965, t. 7: 5).

Keramični odlomki, ki izhajajo iz iste gomile kot zapestnice, so bili izkopani leta 1940 na Godeško-Reteških dobravah, vendar jih obravnavam na tem mestu (odlomki niso inventarizirani). Odlomke lahko najverjetneje pripišemo dvema posodama, od teh je tipološko opredeljiv le odlomek ustja latvice (t. 3: 8).

Poznoantične najdbe

Dve zapestnici iz zbirke Lenček sta poznoantični. Ena sodi v tip *nesklenjenih zapestnic* s stilizirano okrašenima zaključkoma (t. 3: 5). Zanje so značilni sploščeni in plastični zaključki v obliki stiliziranih kačjih, ovnovih glav itd. (Pahič 1969, 248–250, sl. 15). Sodijo v čas po 340 do zgodnjega 5. stoletja n. št. (Pleterski, Belak 2002, 248). V Sloveniji jih najdemo na poznoantičnih grobiščih, npr. na Brezju nad Zrečami, na Ptuju (na Bregu, na Hajdini, v Rabelčji vasi in na Ptujskem gradu), v Drnovem, na Puščavi nad Starim trgom pri Slovenj Gradcu in drugje (Pahič

1969, 249; Jevremov, Tomanič Jevremov, Ciglencečki 1993, t. 1: 2,3, sl. 4; Vomer Gojkovič 1997, t. 2/23: 4,5, t. 4/42: 1, t. 4/43: 1; Pleterški, Belak 2002, t. 2: 5-7, t. 3: 4-7,11; t. 4: 38,39).

Trakasta zapestnica je iz bronaste pločevine z vgraviranim ornamentom smrekovih vejic oziroma cikcakastim ornamentom, zaključka sta zakovičena (t. 3: 4). Trakaste zapestnice različnih variant so značilne za pozno antiko. Zapestnice imajo na eni strani zaključka luknjico, na drugi pa kaveljček za spenjanje ali pa imajo zakovičena konca (Pleterški, Belak 2002, 248). Okvirno jih lahko datiramo od 4. do prve polovice 6. stoletja n. št. (o. c., 249). Na Slovenskem jih najdemo v grobiščih v Rabelčji vasi na Ptujju, na Puščavi nad Starim trgom, v Smokuču na Gorenjskem (Vomer Gojkovič 1997; Pleterški, Belak 2002). Oblikovno je naša zapestnica podobna trakastima zapestnicama z zakovičenima koncema iz groba 11 s Puščave in iz Smokuča, le da ima drugačen ornament (Pleterški, Belak 2002, t. 2: 8; sl. 8: 3,4).

Bronasta uhana: Tudi bronasta uhana iz žice sta poznoantična (t. 3: 6,7). Verjetno gre za tip uhanov s košarico (prim. Knific T. 2004).

ČASOVNA IN KULTURNA PODOBA GROBIŠČA

Na območju Godeških dobrav je bilo do danes raziskanih 6 gomil. Leta 1940 dve – v eni sta bila odkrita kamnita struktura in oglje brez pridatkov, vendar je bila gomila že prej prekopana, poseg pa ni bil dokumentiran. V zapisih se omenja, da je bil v gomili odkrit kamnit venec, na podlagi fotografije, na kateri je vidna ravna linija kamnov, pa bi lahko domnevali tudi kamnito kamro. Tudi druga gomila je bila dvakrat odkopana; ob prvem posegu leta 1936 ali 1939 je bil odkrit žarni grob z ostanki lončenine in zapestnicami (očitno gre za par votlih bronastih zapestnic in eno masivno zapestnico). Ob drugem posegu leta 1940 so bili odkriti odlomki lončenine, ostanki človeških kosti in plast pepela. Glede na odlomke lončenine iz drugega posega na gomili bi rekli, da sta bili v žgani grob poleg zapestnic pridani vsaj dve posodi, ena od teh je latvica.

Po drugi svetovni vojni so bile raziskane 4 gomile, v eni niso zasledili pokopa (gomila C), v ostalih pa so bili odkriti žgani grobovi s pridatki.

V gomili A so bili v plasti C (grob in zasip gomile) odkriti 6 cm debela plast oglja, ostanki vsaj treh posod, od teh lonec s stožčastim vratom s

poševnimi kanelurami, in kamnit brus, ki nakazuje, da gre za moški grob.

V gomili B so bili odkriti kamnit tlak iz manjših prodnikov, tri posode, dve od teh situli z ного, in železen nož. O spolu pokojnika v tem primeru ne moremo govoriti, saj so pridatki, kot je nož, značilni tako za ženske kot moške grobove (Teržan 1990, 186).

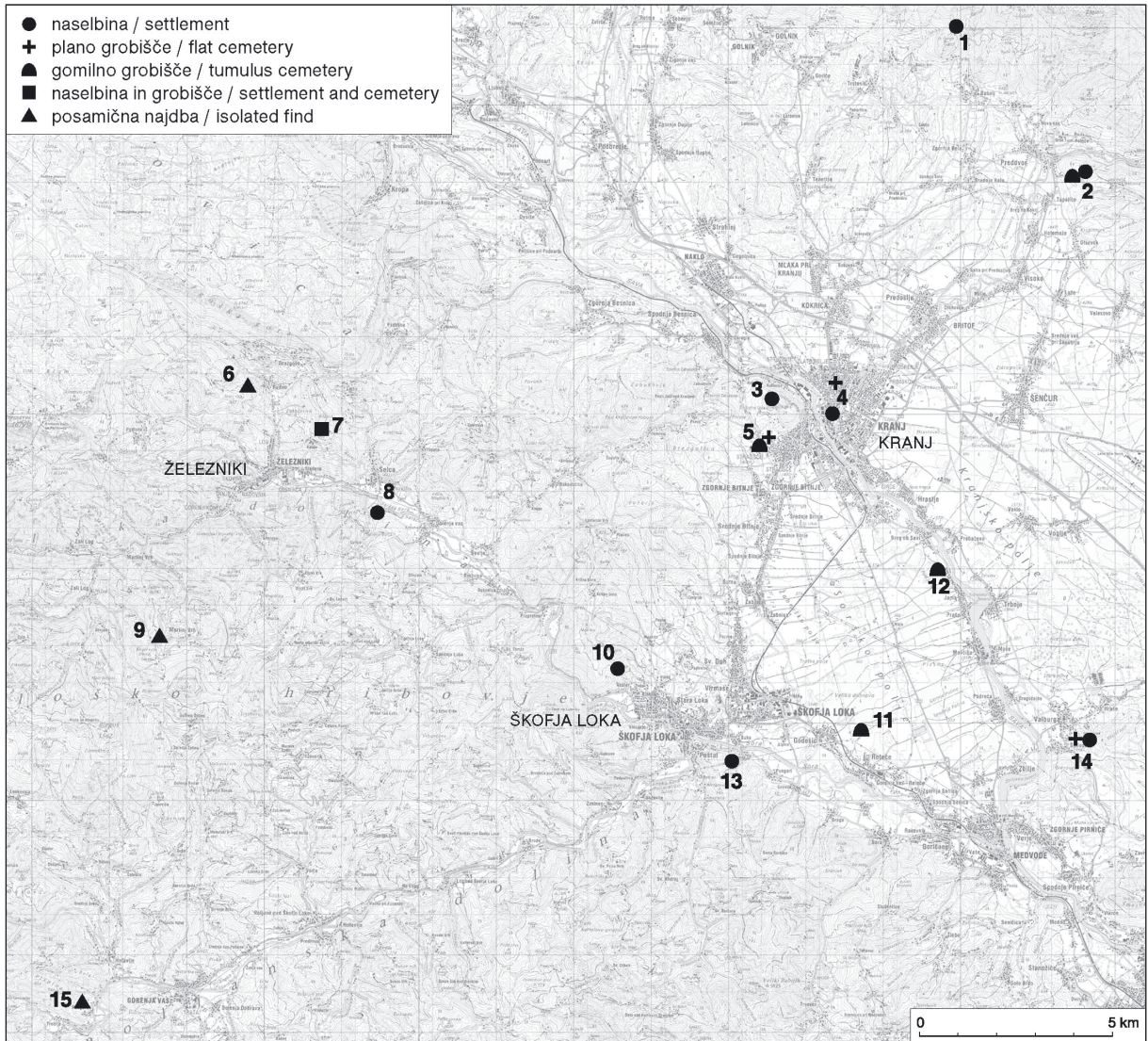
Gomila D je glede na pridatke vsebovala bogat moški žarni grob, morda pa je šlo tudi za dvojni pokop moškega in ženske, kar bi lahko nakazovala zapestnica. Kot žara je služil narebren pitos, poleg so bili še dve situli (od tega ena z ного), kupa z ного, narebren kelih in še en večji lonec. Poleg posod so bili kovinski pridatki: dve certoški fibuli, narebrena zapestnica, pasna spona z obročkom in dva železna noža.

Datacija

Grobišče lahko okvirno datiramo v čas od 7. do sredine 5. stoletja pr. n. št., v obdobje od Ha C do Ha D3. Najstarejša je gomila A s posodo s stožčastim vratom in prečnimi kanelurami. Tovrstne posode so v vzhodnoalpskem in zahodnopanonskem prostoru značilne za čas Ha C oziroma 7. stoletje pr. n. št. Gomilo B z dvema situlama z ного zaradi pomanjkanja kronoloških indecev nekoliko težje umestimo. V grobem jo lahko datiramo v čas stopenj Sv. Lucija IIa, b, v 6. do sredine 5. stoletja pr. n. št. Najoprijemljivejšo datacijo omogoča gomila D, ki jo na podlagi certoške fibule XIII. vrste datiramo v stopnjo Sv. Lucija II b2, v prvo polovico in sredino 5. stoletja pr. n. št.

Način pokopa

Zapisi z izkopavanj so skromni in nepopolni, vendar si lahko ustvarimo približno sliko o načinu pokopa na Godeških dobravah. Glavna značilnost pokopavanja je posamezen žgan pokop pod gomilo. V gomili R 20 je bila odkrita kamnita struktura – venec ali kamra, brez pridatkov. V gomili B je bil odkrit kamit tlak okrogle oblike iz prodnikov, na katerega so bile postavljene posode. V nobenem primeru nimamo podatkov o grobnih jamah, tako moramo domnevati, da je bila žganina pokojnikov nasuta na nekdanja tla ali pa so jo shranili v žaro. Pokop v žari se v virih omenja dvakrat, v primeru gomile D in gomile z zapestnicami. Izkopavalci v gomili A in B niso našli sežganih ostankov pokoj-

Sl. 23: Pomembnejša najdišča starejše železne dobe na območju Sorškega polja in Kranjske ravnj.

1 – Gradišče pri Bašlju, 2 – Tupaliče pri Predddvoru, 3 – Šmarjetna gora nad Kranjem, 4 – Kranj, 5 – Stražišče pri Kranju, 6 – Rudno, 7 – Sv. Križ – Kališe pri Železnikih, 8 – Babnik nad Selci, 9 – Martinj vrh, 10 – Puštal nad Trnjem, 11 – Godeško-Reteške dobrave, 12 – Jama pri Mavčičah, 13 – Kremplnov hrib nad Hosto, 14 – Smlednik, 15 – Podgora pri Hotavljah. (Vir: DTK50, 2005, © Geodetska uprava Republike Slovenije).

Fig. 23: Important sites from the old Iron Age in the area of Sorško polje and Kranjska ravan (source: DTK50, 2005, © The Surveying and Mapping Authority of the Republic of Slovenia).

nikov, kar je morda posledica načina izkopavanja. O pokopu v gomili A priča ogljena plast z ostanki lončenine, ki je ležala na nekdanjih tleh, ostanke pa so pokrili z zemljeno gomilo. Podobno lahko rečemo tudi za gomilo B s kamnitim tlakom in ostanki lončenine na njem.

Način pokopavanja na Godeških dobravah v mnogočem spominja na pokopavanje, ki je značilno za gomilna grobišča na Koroškem in Štajerskem – npr. na Lepi ravnj, v Pivoli (Teržan 1990, 60–70). Tudi tu se pojavljajo različni načini pokopa pod majhnimi gomilami. Sežgane ostanke so položili

na tla v grobno jamo ali pa so jih shranili v žari. V posameznih gomilah so bile odkrite kamnite kamre in tlakovana tla (Teržan 1990, 56–58, 185, sl. 12).

MESTO GODEŠKO-RETEŠKIH GOMIL NA PROSTORU JUGOVZHODNIH ALP

Gomile z žganimi pokopi so na Gorenjskem znane iz cele starejše železne dobe. Na območju Sorškega polja poznamo poleg godeško-reteških gomil tudi gomile pod vznožjem Šmarjetne gore v

Stražišču pri Kranju, v Zgornjih Bitnjah (verjetno v povezavi z gomilami pri Stražišču) in na Jami pri Mavčičah (Valič 1982). Zunaj tega območja se gomilna grobišča z žganimi pokopi znana z Vrtničnjaka pri Tupaličah pri Preddvoru, Selišč pri Bledu in iz Srednje vasi pri Bohinju (Valič 1995, 9 s; Vojakovič 2008). Gabrovec je v gomilah z žganimi pokopi na Gorenjskem videl nekakšen »kompromis« med svetolucijsko in dolensko halštatsko skupino (Gabrovec 1960, 15). Vendar pa način pokopa verjetneje kaže na povezave z grobnim ritualom koroške in štajerske skupine, kar je za gomilno grobišče starejše železne dobe (Ha B3/Ha C1) v Tupaličah pokazala P. Vojakovič (2008).

Pogrebni ritual na Godeških dobravah se navezuje na koroško in štajersko skupino. Očitno se na ti dve skupini, vsaj v starejšem obdobju grobišča, navezuje tudi materialna kultura, na kar zaenkrat kaže posoda s stožčastim vratom, okrašena s kanelurami. V mlajšem obdobju se v grobnih prdatkih kažejo povezave z obema največjima slovenskima halštatskima skupinama – dolensko in svetolucijsko. Dejstvo seveda ne preseneča, saj vemo, da je življenje koroške in štajerske skupine prenehalo v sredini 6. stoletja pr. n. št. Večji del gradiva, kakršno je bilo odkrito na Godeških dobravah, se pojavlja tako v svetolucijski kot dolenski halštatski skupini: certoške fibule II. in XIII. vrste, narebreni pitosi – ti so sicer na Dolenskem zelo redki –, poslikane situle z nogo, pasna spona. Dvakrat spiralno uvite votle bronaste zapestnice in narebreni zapestnice (z odebelitvami in vmesnimi vrezi) so značilne predvsem za dolensko

halštatsko skupino, v svetolucijski skupini jih ne poznamo, posamezne primere tovrstnih zapestnic pa najdemo na Gorenjskem in Notranjskem. Noži so v dolenskem krogu prisotni celotno halštatsko obdobje, v svetolucijski skupini pa se v grobovih verjetno pojavijo šele v stopnji IIc (Gabrovec 1974, 299 in 301). Po drugi strani pa so kupe z nogo in narebreni kelihli značilen pridatek v svetolucijskih nekropolah in jih Dolenska ne pozna.

Na tej stopnji raziskanosti gomilnega grobišča na Godeških dobravah lahko ocenimo njegovo trajanje od 7. stoletja do sredine 5. stoletja pr. n. št. V času starejšega halštata so tako v grobnem ritualu kot v materialni kulturi opazne navezave na koroško in štajersko skupino, v mlajšem halštatu pa vpliv svetolucijske in dolenske skupine, ki se kaže v prevzemu materialne kulture, ne pa tudi pogrebnih običajev.

ZAHVALE

Mentorici prof. Bibi Teržan se zahvaljujem za napotke, podporo in vodstvo pri pripravi dela.

Za napotke in pomoč pri risanju gradiva se zahvaljujem Mileni Horvat (Oddelek za arheologijo Filozofske fakultete Univerze v Ljubljani), za dostop do gradiva in vpogled v dokumentacijo Jožetu Štuklu iz Loškega muzeja, za izvedbo meritev in pripravo geodetskega posnetka vsem, ki so mi ob tem pomagali: Vladimirju Roussu, Sašu Štularju, Marku Gaspariju in Petru Legatu, za finančno pomoč pri realizaciji projekta KS GODEŠIČ, še posebej pa Aleksandru Iglčarju.

DOBIAT, C. 1980, *Das hallstattzeitliche Gräberfeld von Kleinklein und seine Keramik*. – Schild von Steier, Beih. 1.
 DULAR, J. 1982, *Halštatska keramika v Sloveniji*. – Dela 1. razreda SAZU 23.
 DULAR, J. 2003, *Halštatske nekropole Dolenske / Die hallstattzeitlichen Nekropolen in Dolensko*. – Opera Instituti Archaeologici Sloveniae 6.
 ERŽEN, J. 1963, Arheološki objekti na Sorškem polju. – *Loški razgledi* 10, 74–83.
 GABROVEC, S. 1956, Ilirska gomila v Volčjih njivah. – *Arheološki vestnik* 7, 62–130.
 GABROVEC, S. 1960, Mesto Kranja v prazgodovini slovenskega ozemlja. – V: *900 let Kranja*, 11–30, Kranj.
 GABROVEC, S. 1965, Kamniško ozemlje v prazgodovini. – *Kamniški zbornik* 10, 89–134.
 GABROVEC, S. 1966, Zagorje v prazgodovini. – *Arheološki vestnik* 17, 19–50.
 GABROVEC, S. 1974, Halštatske nekropole v Bohinju. – *Arheološki vestnik* 25, 287–318.

GABROVEC, S. 1976, Železnodobna nekopola v Kobari-
 du. – *Goriški letnik* 3, 44–64.
 GABROVEC, S. 1987, Jugoistočnoalpska regija sa zapadnom Panonijom (Uvod, Dolenska grupa, Svetolucijska grupa, Notranjska grupa, Ljubljanska grupa). – V: *Praistorija jugoslavenskih zemalja* 5, 23–181, Sarajevo.
 GABROVEC, S., A. KRUH, I. MURGELJ in B. TERŽAN 2006, *Stična 2/1, Gomile starejše železne dobe / Grabhügel aus der älteren Eisenzeit*. – Katalogi in monografije 37.
 GORIŠEK, D. 1956, Ob dvajsetletnici muzejskega dela v Škofji Loki. – *Loški razgledi* 3, 264–267.
 GRAHEK, L. 2004, Halštatska gomila na Hribu v Metliki – *Arheološki vestnik* 55, 111–206.
 GUŠTIN, M. 1973, Kronologija notranjske skupine. – *Arheološki vestnik* 24, 461–506.
 GUŠTIN, M. 1974, Gomile starejše železne dobe iz okolice Boštanja. – V: M. Guštin (ur.), *Varia archaeologica, Posavski muzej Brežice* 1, 87–119.

- JEVREMOV, B., M. TOMANIČ JEVREMOV in S. CI-
GLENEČKI 1993, Poznorimsko grobišče na Ptujskem
gradu. – *Arheološki vestnik* 44, 223–233.
- KNIFIC T. 2004, Arheološki sledovi blejskih prebivalcev. – V:
Bled 1000 let. Blejski zbornik 2004, 93–118, Radovljica.
- KROMER, K. 1959, *Brezje*. – Arheološki katalogi Slove-
nije 2.
- LEBEN, F. 1959, Nova arheološka odkritja v okolici Škofje
Loke. – *Loški razgledi* 6, 83–90.
- LEBEN, F. 2001, Arheološka podoba Dobrav. – V: *Kronika*
župnije Reteče, 46–48, Reteče.
- PAHIČ, S. 1969, Antični in staroslovanski grobovi v
Brezju nad Zrečami. – *Razprave 1. razreda SAZU* 6,
217–308.
- PAHIČ, S. 1972, *Pobrežje*. – Katalogi in monografije 6.
- PARZINGER, H. 1988–1989, Halštatske gomile pri Dobr-
niču. – *Arheološki vestnik* 39–40, 588–587.
- PEČNIK, J. 1904, *Prazgodovinska najdišča na Kranjskem*. –
Izvestja Muzejskega društva za Kranjsko 14, 127.
- PLETERSKI, A. in M. BELAK 2002, Grobovi s Puščave
nad Starim trgom pri Slovenj Gradcu. – *Arheološki*
vestnik 53, 233–300.
- PUŠ, I. 1982, *Prazgodovinsko žarno grobišče v Ljubljani*. –
Razprave 1. razreda SAZU 13/2.
- PUŠ, I. 1991, *Molnik, sedež prazgodovinskih knezov*. –
Ljubljana.
- RANT, A. 2000, Začetki arheoloških raziskav na Škofjelo-
škem ozemlju. – *Loški razgledi* 47, 189–191.
- STARE, F. 1954, Dva ilirska grobova iz Kranja. – *Arheološki*
vestnik 5, 112–122.
- STARE, F. 1955, *Vače*. – Arheološki katalogi Slovenije 1.
- ŠUBIC, Z. 1998, Poselitev loškega ozemlja v arheoloških
obdobjih. – *Loški razgledi* 45, 19–31.
- ŠUBIC, Z. 1999, Enota za arheologijo. Ob 60 letnici Loškega
muzeja v Škofji Loki. – *Loški razgledi* 46, 227–238.
- TECCO HVALA, S., J. DULAR in E. KOCUVAN 2004,
Železnodobne gomile na Magdalenski gori / Eisenzeitliche
Grabhügel auf der Magdalenska gora. – Katalogi in
monografije 36.
- TERŽAN, B. 1973, Valična vas. – *Arheološki vestnik* 24,
660–729.
- TERŽAN, B. 1974, Halštatske gomile iz Brusnic na Do-
lenjskem. – V: M. Guštin (ur.), *Varia Archaeologica*,
Posavski muzej Brežice 1, 31–66.
- TERŽAN, B. 1976, Certoška fibula. – *Arheološki vestnik*
27, 317–537.
- TERŽAN, B. 1990, *Starejša železna doba na Slovenskem*
Štajerskem / The Early Iron Age in Slovenian Styria –
Katalogi in monografije 25.
- TERŽAN, B., F. LO SCHIAVO in N. TRAMPUŽ-OREL
1984–1985, *Most na Soči (S. Lucia)* 2. – Katalogi in
monografije 23.
- TERŽAN, B. in N. TRAMPUŽ 1973, Prispevek h krono-
logiji svetolucijske skupine. – *Arheološki vestnik* 24,
416–460.
- VALIČ, A. 1982, Arheološka raziskovanja na Kranjskem
območju v preteklih štirih desetletjih. – V: J. Žontar
(ur.), *Zgodovina mesta Kranja, V–XXII*, Kranj.
- VALIČ, A. 1995, Kokra - Corcac. – V: *Kranjski zbornik*
1995, 7–12, Kranj.
- VOJAKOVIČ, P. 2008, Starejšezelznodobna gomila z Vr-
tičnjaka nad Tupaličami pri Preddvoru na Gorenjskem.
– *Arheološki vestnik* 59, 149–188.
- VOMER GOJKOVIČ, M. 1997, Poznorimski grobovi pri
Dijaškem domu v Rabelčji vasi na Ptujju. – *Arheološki*
vestnik 48, 301–324.
- WEDENIG, R., P. GLEIRSCHER, E. GROLEGGER in
G. HEINRICH 1997, Vorbericht über die Ausgrabung
1996 im hallstattzeitlichen Gräberfeld von Führholz in
Unterkärnten. – *Carinthia* I 187, 64–93.
- ŽONTAR, J. 1939, *Zgodovina mesta Kranja* – Kranj.

Early Iron Age tumuli at Godeško-Reteške dobrave near Škofja Loka

Summary

The first mention of the tumulus cemetery at Godešič and Reteče near Škofja Loka in Gorenjska can be found in the manuscript of Jernej Pečnik, who documented his field observations while on a tour of inspection in 1896 (report to the museum in Vienna, 1897).

Three interventions in the tumuli have been verified: an amateur attempt before 1940, and excavations in 1940 and 1958.

The tumulus cemetery was first documented professionally in 1963, when the local museum (Loški muzej, Škofja Loka) carried out a topographic survey and measurement of the tumuli in the southern part of Sorško polje. They registered and documented 54 tumuli and a possible settlement. Survey and measurement were again performed in 2007 (fig. 1).

Six tumuli have been excavated to the present.

– The first, opened before 1940, contained a cremation grave with the remains of pottery and bronze bracelets.

It was again excavated in 1940, and they found pottery fragments, the remains of human bones, and a layer of ashes. Analysis of the grave finds and sources about the excavation of the tumulus has shown that the cremated grave in this tumulus contained three bronze bracelets (pl. 3: 1–3) and at least two vessels.

– In 1940 they excavated another tumulus and uncovered a stone structure – a stone wreath or perhaps a grave chamber (tum. R 20). They found little pieces of charcoal, but no grave goods. Although this tumulus had also been broken into previously, this was not documented.

– In 1958 they excavated 4 tumuli (A–D), in one they could find no traces of burial (tumulus C), while the other three had cremation graves with grave goods.

In tumulus A (fig. 1: R 19; pl. 1: A) they discovered a 6 cm thick layer of charcoal, the remains of at least three vessels (one pot with a conical neck with oblique channeling) and a whetstone, which indicates that it was probably

a male grave. On the basis of the above vessel, tumulus A can be dated to the Ha C period or the 7th century BC.

In *tumulus B* (fig. 1: R 18; pl. 1: B) they documented a circularly shaped stone paving made of small cobbles. On the paving stood three vessels (two footed situlae) and an iron knife. The sex of the deceased remains unknown, as grave goods such as the knife are as characteristic for female graves as for male ones. The lack of chronological indicators makes tumulus B somewhat more difficult to classify chronologically. It can be dated in general to the period of the Sv. Lucija IIa or b phase, to the 6th to the middle of the 5th centuries BC.

Tumulus D (fig. 1: G 3; pl. 1: D; pl. 2) contained a wealthy cremation grave. A ribbed pithos served as the urn, and the pottery grave goods were: two situlae (one footed), a footed cup, a ribbed chalice, and a large pot. The metal finds consisted of: two Certosa fibulae, a ribbed bracelet, a belt buckle with a loop, and two iron knives.

In terms of the grave goods, this could have been a double burial of a man and a woman – as might be indicated by the bracelets. The tumulus can be dated on the basis of the Certosa fibula of type XIII to the Sv. Lucija II b2 phase, in the first half and middle of the 5th century BC.

The current state of research enables the basic characteristics of the burials to be determined, along with the dating of the tumulus cemetery at Godeško-Reteške dobrih from the 7th century to the middle of the 5th century BC. These were individual cremation graves under a tumulus.

Grave structures were discovered in two tumuli – the stone paving in tumulus B (R 18) and the stone grave chamber or wreath in tumulus R 20. No data is available about the grave finds. The cremated remains of the deceased were buried in two manners: scattered on the former ground surface or placed in an urn.

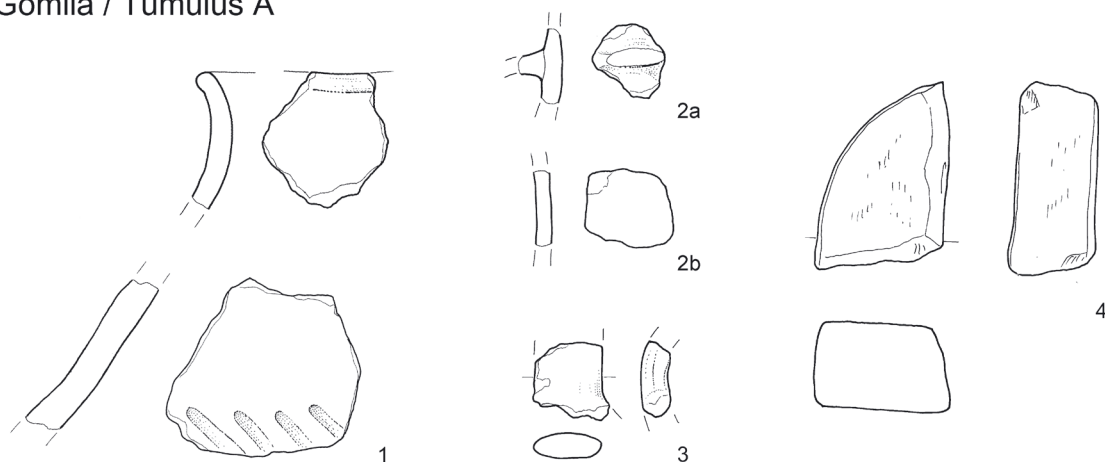
The manner of burial indicates similarities with the burial ritual characteristic for the tumulus cemeteries in Koroška and Štajerska. These areas were also characterized by varied burials under small tumuli, with the cremated remains simply placed in the grave pit or preserved in an urn. Similarly, individual tumuli had stone chambers and paved surfaces.

Influences can be seen in this region in the period of the early Hallstatt both in the burial ritual and in the material culture from the Koroška and Štajerska groups. Influences from the Sv. Lucija and Dolenjska groups are evident in the late Hallstatt, which is shown in the material culture, but not in the burial rituals.

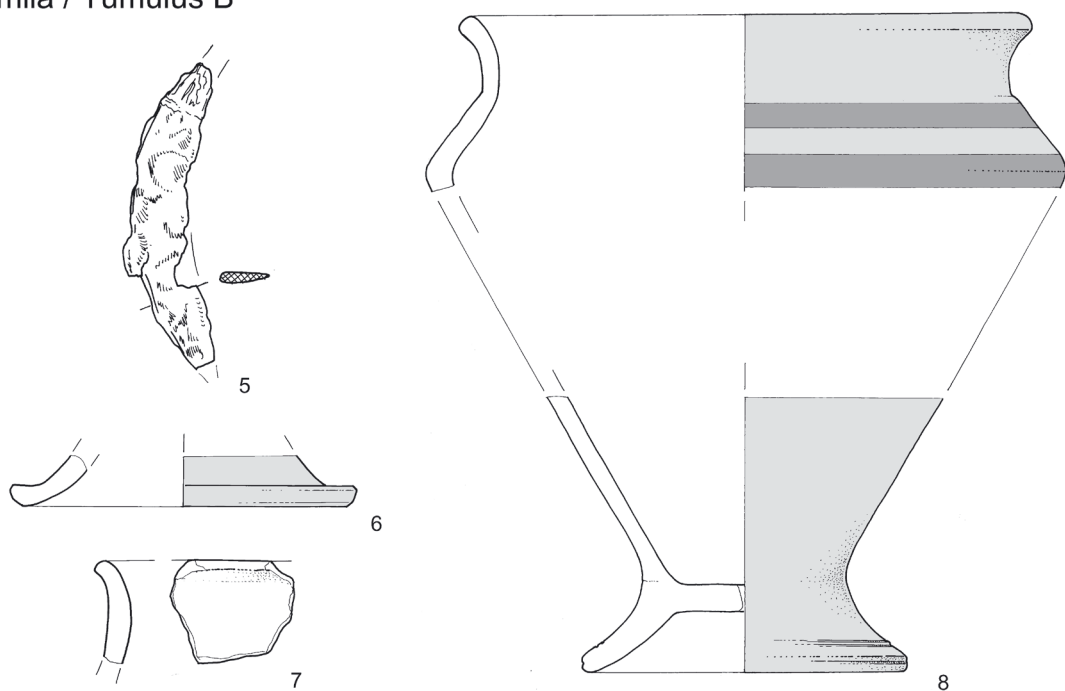
Translation: Barbara Smith Demo

Alenka Ramšak
Podlubnik 160
SI-4220 Škofja Loka
alengkaramsak@gmail.com

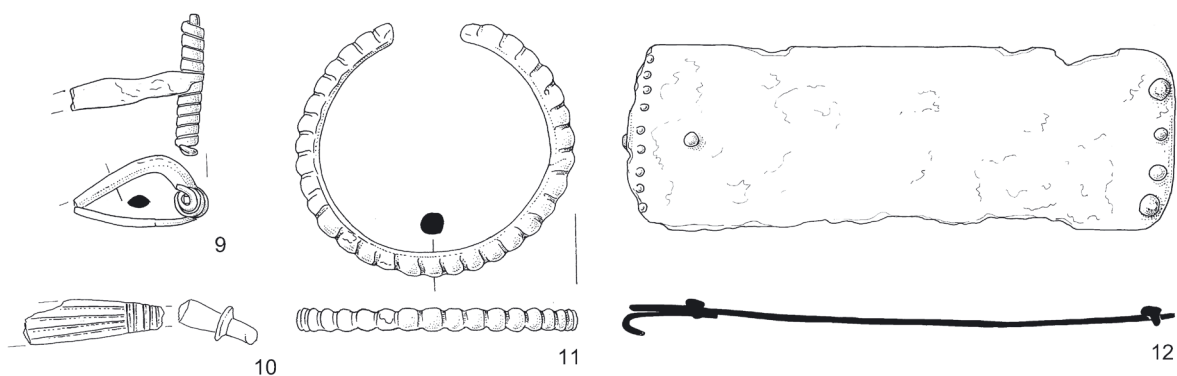
Gomila / Tumulus A

Gomila / Tumulus B

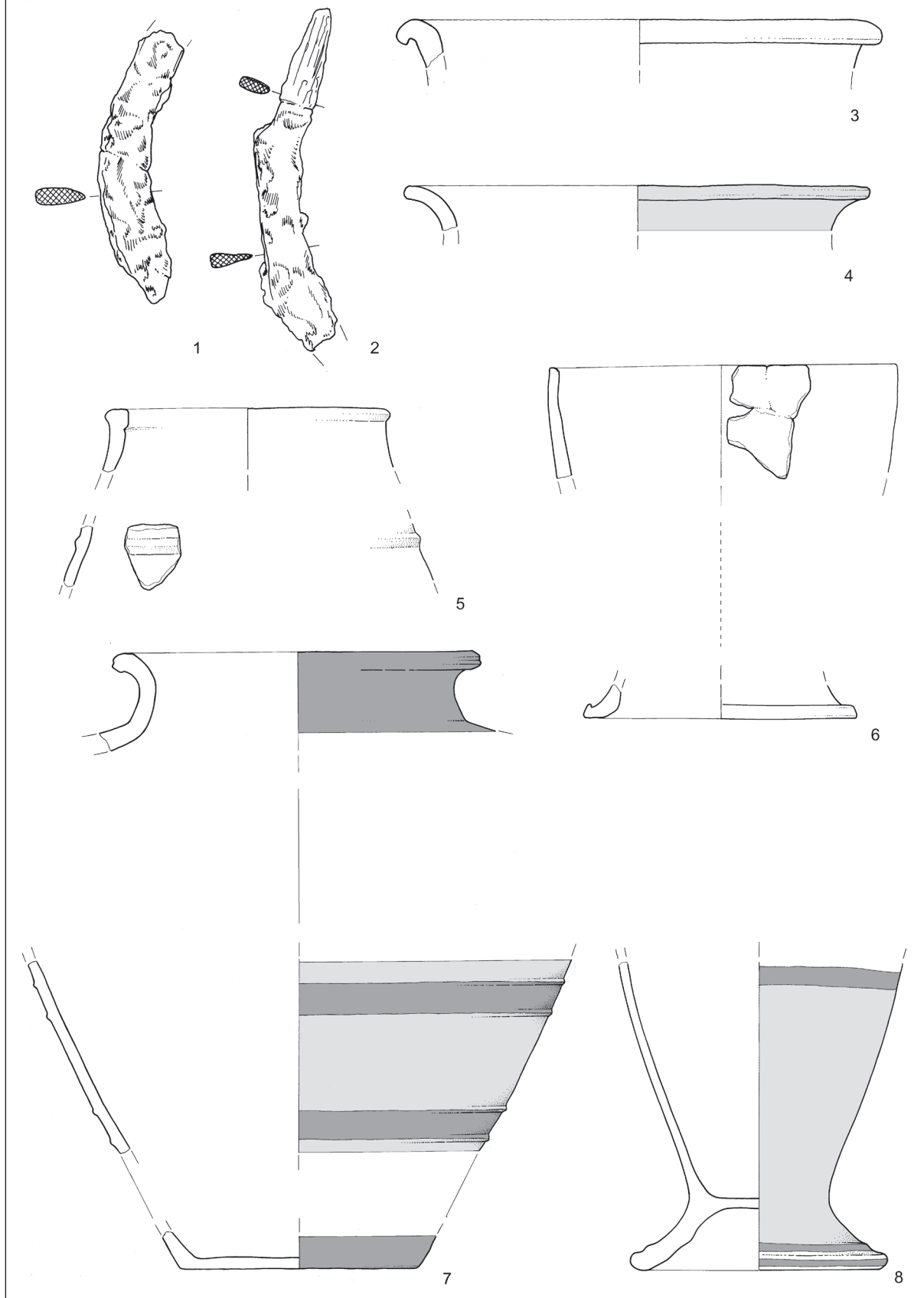
Gomila / Tumulus D

T. I: Godeško-Reteške dobrave, gomile A (1-4), B (5-8) in D (9-12). 4 kamen; 8 železo; 9-12 bron; ostalo keramika. M. 4,5,9-12 = 1:2; 1-3,6-8 = 1:3.

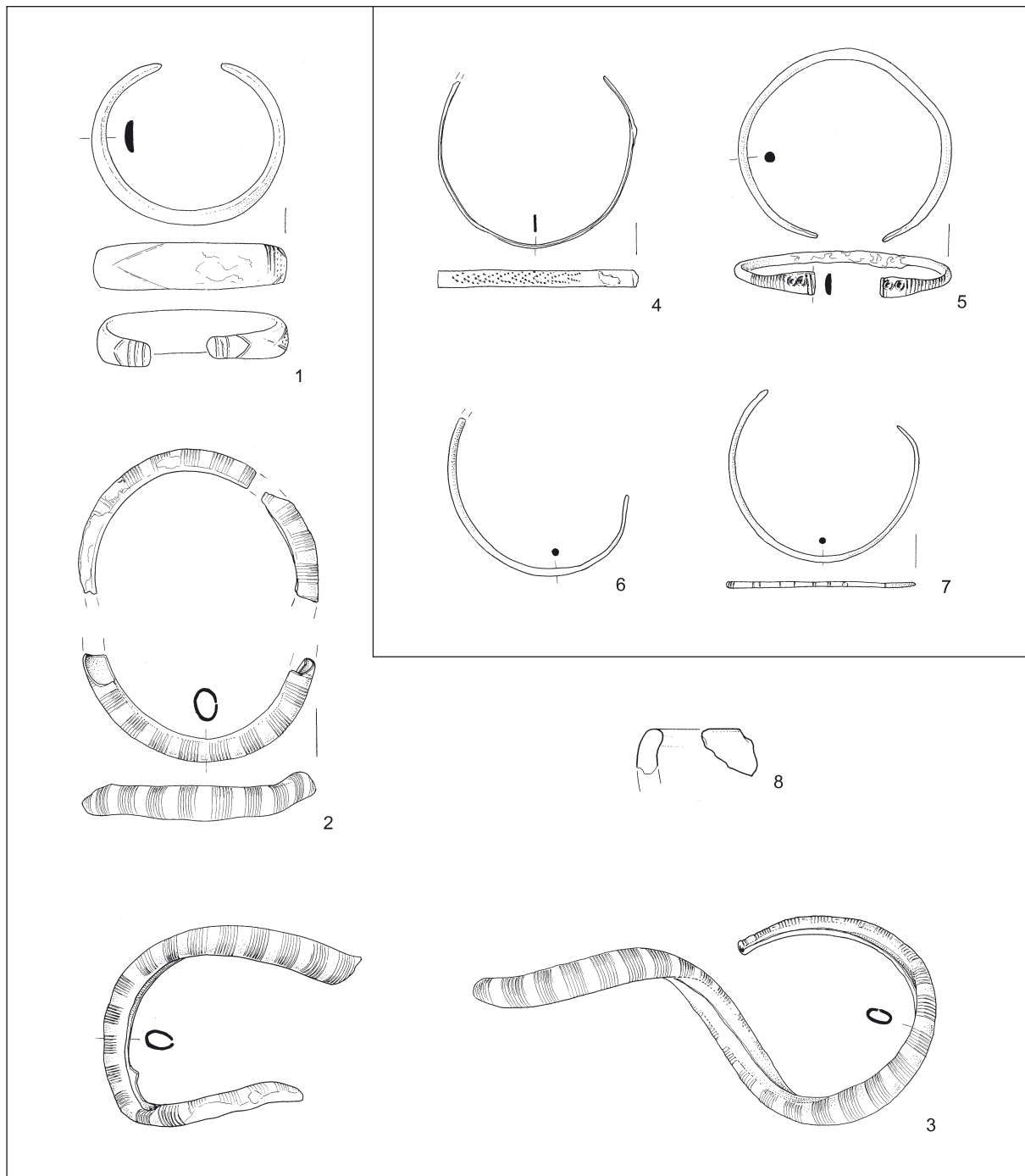
Pl. I: Godeško-Reteške dobrave, tumuli A (1-4), B (5-8) and D (9-12). 4 stone; 8 iron; 9-12 bronze; rest pottery. Scale 4,5,9-12 = 1:2; 1-3,6-8 = 1:3.

Gomila / Tumulus D

T. 2: Godeško-Reteške dobrave, gomila D. 1,2 železo, ostalo keramika. M. 1,2 = 1:2; 7 = 1:4; ostalo = 1:3.

Pl. 2: Godeško-Reteške dobrave: tumulus D. 1,2 iron, rest pottery. Scale 1,2 = 1:2; 7 = 1:4; rest = 1:3.

T. 3: Zbirka Lenček. 1–3,8 Godeško-Reteške dobrave, 4–7 nezanesljiva lokacija. 1–7 bron; 8 keramika. M. 1–7 = 1:2; 8 = 1:3.

Pl. 3: Lenček collection. 1–3,8 Godeško-Reteške dobrave, 4–7 uncertain location. 1–7 bronze; 8 pottery. Scale 1–7 = 1:2; 8 = 1:3.

Pril. 1: Godeško-Reteške dobrave, gomile: R 1 (1); R 3 (2); R 20, kopana leta 1940 (3); G 2 (4); G 8 (5); G 10 in G 11 (6); G 15 (7); S 1 (8). Pogled: 1,3,6,7 s severozahoda; 4 z jugozahoda; 2 z zahoda; 5 z vzhoda; 8 s severa.

App. 1: Godeško-Reteške dobrave, tumuli: R 1 (1); R 3 (2); R 20, excavated in 1940 (3); G 2 (4); G 8 (5); G 10 in G 11 (6); G 15 (7); S 1 (8). View from: 1,3,6,7 northwest; 4 southwest; 2 west; 5 east; 8 from north.

